

Аминҷон Шукӯҳӣ

ОБ АЗ КУЧО МЕОЯД?

Вазорати маориф ва илми
Ҷумҳурии Тоҷикистон

USAID
АЗ МАРДУМИ АМРИКО

Аминҷон Шукӯҳӣ

ОБ АЗ КУЧО МЕОЯД?

ДУШАНБЕ
МАОРИФ
2018

УДК 820/89/93+891,550

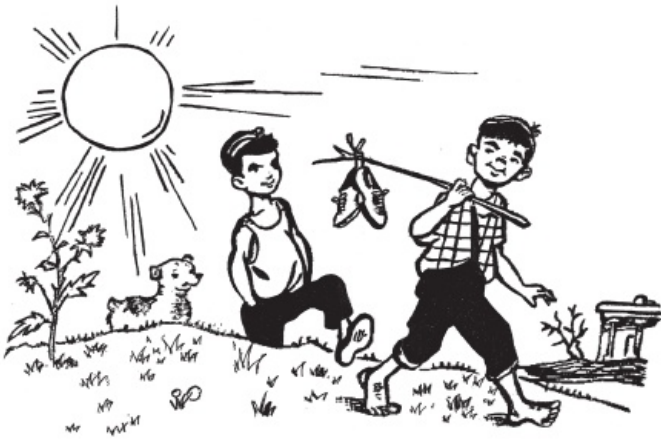
ББК 84 тоҷик 7-4+83,8+82,3(2тоҷик)

Ш-96

Ш-96. **Аминҷон Шукӯҳӣ**. Об аз кучо меояд? Душанбе, Маориф,
2018, 76 сах.

ISBN 978-99947-1-559-6

© МАОРИФ, 2018

МОҲИ АСАД

Аз ҳама гармтарин моҳ кадом аст? Моҳи июл.
Дехқонон моҳи июлро моҳи асад меноманд. Дар
ҳамин моҳ ҳамаи меваҳо мепазанд.

Дар деҳи Лаклакон бачаҳо чунин месароянд:

Дар моҳи асад
Олу мепазад.
Мечинем аз он
Мо сабад-сабад.

Аммо ин суруд ба Асад, ки ҳоло шашсола аст,
тамоман маъқул нест. Ба фикри ӯ, бачагон гӯё
ин дубайтиро барои масҳара кардани ӯ месаро-
янд. Фақат Самад, ки ҳамсоли Асад буда, онҳо
ҳамсояҳои девордармиён мебошанд, ин сурудро

намехонад. Бинобар ин, онҳо дӯсти наздиканд ва ҳама вақт ҳамроҳ бозӣ мекунанд. Асаду Самад бачаҳои хеле қобил ва дидадаро мебошанд ва онҳоро ҳама вақт падару модарони бачаҳои шӯху якрав ба фарзандони худ ҳамчу намуна нишон медиҳанд.

Имрӯз аз пагоҳ ҳаво хеле гарм буд. Дар ҳавои гарм аз ҳама машғулияти форамтар чист? Албатта, оббозӣ! Самад монанди ҳаррӯза ба ҳавлии Асадино омад. Аммо дар чӯй об набуд. Бинобар ин, онҳо дар болои қуми нами чӯй нишаста, ба бозӣ машғул шуданд. Дар болои қум кӯчаҳои нав, каналу чӯйборҳои нав месохтанд.

Сагчаи гӯшбуридаи Асад, ки номаш ҳам Калта буд, ба бозии бачаҳо нигоҳ карда, гӯё дилаш танг мешуд ва ҳар боре ҷастухез карда, онҳоро ба даводавӣ даъват мекард. Аз байн қариб як соат гузашт. Ногоҳ шилдир-шилдири об ба гӯш расид. Асаду Самад ҳар ду беихтиёр ба ақиб нигоҳ карданд.

— Ура! Об омад! — Хурсандона фарёд карданд онҳо ва зуд куртаҳои худро қашида дарун-даруни об давидан гирифтанд.

Ба Калта ин кори бачаҳо хеле маъқул шуд. Мурғҳое, ки дар таги анор, якпоя рост истода пичир-пичиркунон ба ҳам гӯё суҳбат мекарданд, аз ғалоғула ва ҷастухези Калта хӯсида, ба тарафи чӯ нигоҳ карданд.

Мурғҳо маҳлуқи хеле аҷибанд. Ҳаво ҳар қадар гарм шавад ҳам, онҳо оббозӣ кардан наме-хоҳанд.

— Барои чӣ мурғҳо оббозӣ намекунанд? — пурсид Самад.

— Метарсанд, ки либосашон тар мешавад, — ҷавоб дод Асад.

— Охир, ҳаво гарм, зуд хушк мешаванд. Биё, ба онҳо оббозиро ёд медиҳем, сипас, мурғобиҳо барин обро, ки диданд, ба об даромадан мегиранд, — маслиҳат дод Самад.

— Аввал ба хурӯс ёд додан даркор. Хурӯс — раиси онҳо. Агар вай сар кунад, дигар мурғҳо ҳам ёд мегиранд, — илова кард Асад.

Ин фикр ба ҳардуи онҳо маъқул шуду зуд аз паси хурӯс давиданд. Хусусан, Калта бо завқи тамом хурӯсро пеш мекард. Аммо доштани хурӯс кори осон набуд. Бачаҳо аз даводавӣ монда шуданд. Ҳатто, Калта забони худро як ваҷаб берун бароварда, тез-тез нафас мегирифт.

— Хурӯс ганда, бефаҳм. Мурғи чипорро ме-дорем, — пешниҳод кард Самад.

Асаду Самад мурғи чипорро зуд дошта оварда, ба об ғутонданд. Аммо мурғ ба ин кор ҳеҷ розӣ набуд ва болу пар зада, доду фиғон мекард. Хурӯс ба болои танӯр баромада, болҳои худро ба ҳам зада, овозҳои гуногун мебаровард ва гӯё тамоми мурғҳои деҳ ва одамонро ба ёри даъват мекард.

Асаду Самад ба оббозӣ доштани мурғи чипор машғул буданд. Аммо доду фиғони мурғҳо модари Асадро водор кард, ки бо дасти хамиролуд аз айвон берун барояд. Вай дар онҳо хамир мекард.

— Аҳа, ин чӣ номаъқули? — гуфт ӯ кори Асаду Самадро дида,— чаро мурғро азоб медихед? Сар диҳед!

— Мо мурғро оббозӣ медорем, аз гармӣ мурда истодаасту оббозӣ намекунад, — гуфт Асад.

— Мурғ моҳӣ не.

— Хола, мурғ оббозӣ накунад, баданаш чиркин намешавад-мӣ? — пурсид Самад.

Модари Асад табассуме карду гуфт:

— Не, вай баданашро бо хок тоза мекунад. Хокбозии вай — оббозиву оббозиаш ҳам — хокбозӣ.

Бачаҳо мурғро сар доданд. Вай зуд болу пари худро афшонда, ба назди хурӯс давида рафт. Хурӯс бошад, дар атрофи вай чарх зада, қуд-қуд кунон гӯё мегуфт: «ана, дидӣ, ман модари Асадро ҷеғ зада туро халос кардам, ман набошам, ҳаром мемурдӣ....».

Модари Асад боз ба айвон даромада рафт. Дар ин вақт Мошон як калламуши калонро аз кучое дошта омада, дар болои заминкан бароварда хӯрд ва бо кайфи тамом мӯйлабҳояшро лесидан гирифт.

— Биё, Мошонро оббозӣ медарорем,— гуфт Самад.

Бачаҳо аз паси Мошон давиданд. Аммо Калта аз паси Мошон давидан нахост. Чунки вай аз Мошон метарсид. Ҳамин хел баъзе сагчаҳо аз гурба метарсанд ё натарсанд ҳам бо онҳо ҳазлу шӯҳӣ кардан намехоҳанд.

Мошон аз одам намегурехт. Асаду Самад ўро зуд дошта ба лаби ҷў оварданд. Аммо Мошон ҳам ба об даромадан намехост. Бинобар ин. Асад аз ду пойи пеш ва Самад аз ду пойи ақибаш маҳкам дошта, ба об ғутонданӣ шуданд. Мошон аз нияти бачаҳо пай бурда, якбора бо тамоми қувват зўр зад ва дастӣ Асаду рӯйи Самадро харошида, хуншор карду халос шуда гурехт.

Асаду Самад баробар гирияро бардоштанд. Калта бошад, бо ду пойи ақибаш нишаста, чашмонашро милт-милткунон ба онҳо нигоҳ мекард ва ғўе меғуфт: «нағуфтам, ки ба лаънати Мошон кордор нашавед, вай ҳазлро намедонад».

Овози гирияро шунида, боз модари Асад аз айвон давида омад ва аз воқеа огоҳ шуда, ба ҷойи он ки Мошонро коҳиш кунад, гуфт:

— Аҷаб кардаст, ҷудо хуб шудааст-дия. Кӣ ба шумо ёд дод, ки гурбаро оббозӣ доред? Ана, ҷазоятонро дидед. Кай ақли шумоён медарояд-а? Бо ин аҳвол соли оянда чӣ хел ба мактаб меравед? Одам ба ғулҳо, ба ниҳолҳо бояд об диҳад, на ин ки гурбаю мурғро оббозӣ дорад.

Ба болои сӯхта намакоб ғуфтагӣ барин, модари Асад ҷойҳои гурба харошидаро шуста, йод молид. Самад бо лабу лунчи овезон ба хонаашон рафт. Асад бошад, ба Мошон, ки ба лаби бом омада минг-минг мекард, мушташро нишон дод. Калта ҳам тарафи Асадро гирифта, се бор ба Мошон «ав-ав-ав» гуфт.

Мошон бо Асаду Самад «чангӣ» шуд.

Рӯзи дигар ба чӯй об наомад. Асаду Самад дар таги ток сайру гашт карда, аз байни алафҳо малах қапида ба қуттии гӯгирд меандохтанд, то ки Мошонро зиёфат карда, ошtii шаванд. Вақте ки қуттии гӯгирд аз малах пур шуд, онҳо зуд ба назди Мошон, ки дар таги анор бо дасташ рӯяшро шуста менишаст, давида омаданд. Мошон ба Асаду Самад ҳанӯз бо чашми шубҳа нигоҳ мекард ва тайёр буд, агар бачаҳо боз андаке наздик шаванд, гурехта халос шавад.

Асад аз қуттии гӯгирд як малахи нимкуштаро гирифта, ба тарафи Мошон ҳаво доду гуфт:

**Мошони мо, Мошони мо,
Шав як нафас меҳмони мо.
Бар ту хӯрок овардаем,
Аз зери ток овардаем.
Ма, ин малахро хӯрда боз
Бо мо нақун ҷангу ароз.**

Аммо малахро Мошон бӯ карду нахӯрд. Балки вай бо бачаҳо, умуман, ошtii шудан намехост? Не, не, вай монанди Қалта малах намехӯрд.

Малахро дида мурғҳо давида омаданд ва бо иштиҳои том хӯрдан гирифтанд. Мурғҳо, аз он ҷумла мурғи чипор, зуд бо бачаҳо ошtii шуданд. Фақат хурӯс дуртар истода ба Асаду Самад бадбад нигоҳ мекард, ки боз мабодо ин зиёфат барои ба дом афтондани ӯ набошад.

Офтоб ба қиём омада, ҳаво гарм шуд. Асаду Самад ташна монда, ба айвон даромада об нӯ-

шиданд. Вақте ки онҳо берун баромаданд, чашмонашон ба ниҳолчаи себ афтод, ки баргҳояш пажмурданамо метобид.

— Ба он ниҳол об диҳем-чӣ? — бо ангушт ишора кард Самад, — бечора дар зерӣ офтоби сӯзон хуб ташна мондагист.

Асад зуд сатилчаеро ёфта, об овард ва ҳар ду ба назди ниҳолча рафтанд.

— Даҳони ниҳол дар кучояш? — пурсид Асад.

— Даҳони ниҳол дар пояш, — ҷавоб дод Самад.

— Аз ин мебарояд, ки даҳони ту ҳам дар поят будааст-дия, — бо тамасхур, гуфт Асад.

— Хайр, даҳони ниҳол дар кучо?

— Даҳон ҳама вақт дар сар мешавад. Даҳони одам, гурба, саг, мурғ дар кучо? Дар сарашон. Ҳамаи онҳо сарашонро ҳам карда об меҳӯранд.

— Хайр, ниҳол чӣ хел об меҳӯрад? Асад андаке хаёл карду ҷавоб дод:

— Ниҳол аз борон об меҳӯрад. Вай даҳонашро кушода ба осмон нигоҳ карда меистад. Ҳоло борон, ки нест, бечора ташна мондааст.

— Биё, набошад сарашро ҳам карда об ме диҳем. Онҳо дукаса ниҳолро ҳам карданӣ шуданд. Аммо вай хеле боқувват буд ва ҳам шудан намехост.

— Ист,— гуфт Асад,— ман ҳисобашро ёфтам, — ва зуд ба танаи ниҳол дудафта часпида, баромадан гирифт. Ҳар қадаре ки ӯ болотар мебаромад, ниҳол ба ҳамон андоза ба замин ҳам мешуд. Оқибат, сари ниҳол омада ба замин расид.

— Даҳонашро ёфтӣ? — пурсид Асад ниҳолро бо вазни худ дошта истода.

— Даҳонаш нест-ку. Фақат шоҳу барг.

Дар ҳамин вақт модари Асад давида омада, фарёд кард:

— Ин чӣ ҳунари нав-а?... Акнун ниҳолшиканӣ баромад-мӣ?

Асад зуд ниҳолро сар дода, ду-се қадам ақиб рафт, ки модараш назанад. Ниҳол рост шуд.

— Мо ниҳолро шикастанӣ не, об доданӣ — узрхоҳона шарҳ дод Самад.

— Барои ин ҳам кардан чӣ даркор?

— Даҳони ниҳолро ба об наздик карданӣ будем,— илова кард Асад.

Аз ин ҷавоб дар рӯйи модари Асад табассум давид.

— Даҳони ниҳол дар сараш не, балки дар пояш, дар решааш, — гуфт ӯ, — агар об доданӣ бошед, ба тағаш об резед. Дигар ниҳолро ҳам на-кунед.

Модари Асад боз аз паси кори худ рафт.

— Ана, дидӣ, гапи ман рост будааст,— бо фахр гуфт Самад.

Асад мулзам шуда, пешниҳоди дигар намуд:

— Биё, решаашро кофта, даҳонашро мебинем.

Ҳама вақт фикри нав завқи нав мебахшад.

Асад рафта, аз рӯйи ҳавлӣ каландчаи худро ёфта, омад. Ҳар ду навбат ба навбат замини зери ниҳолро кофтан гирифтанд. Аз таги ниҳол аввал як кирми калон баромад, ки ба чашми ғӯсола

монандӣ дошт. Бачаҳо тарсида, чанд қадам дуртар рафтанд.

Аммо хурӯс, ки то ин вақт аз дуртар ба кори бачаҳо нигоҳ мекард, калон-калон қадам монда омаду кирмро зуд гирифта гурехт ва ду бор бо нӯлаш заду фуру бурд. Хурӯс ва умуман, ҳамаи

мурғҳо аз кирм, калтакалос, каждум ва ҳатто, аз мор ҳам ҳеч, наметарсанд. Балки онҳоро дошта, меҳӯранд.

Бачаҳо аз нав омада, таги ниҳолро кофтан гирифтанд. Решаҳои ниҳол намоён шуд, аммо дар онҳо ягон сӯрохии ба даҳон монанде набуд. Асаду Самад саргарми машғулияти худ шуда надониста монданд, ки чи хел падари Асад ба сари онҳо пайдо шуда монд.

— Ҳа, саркорҳо, чи кор карда истодаед Чаро ниҳолро решаков мекунед? Маъқул нашуд-мӣ? — гуфт ӯ.

Асаду Самад дасту по хӯрда, сари худро боло карданду чанд сония шах шуда монданд.

— Мо, — гуфт ниҳоят ҷуръат карда Самад, — ба даҳони ниҳол об рехтанӣ будем. Холаам гуфтанд, ки даҳони ниҳол дар сараш нею дар пояш.

Падари Асад аввал хандиданӣ шуд, аммо худро нигоҳ дошту ба таври ҷиддӣ гуфт:

— Ин хел бошад, кифоя. Акнун обро резеду хокро ба ҷояш кашед. Ниҳол ба шумо раҳмат меғӯяд ва соли оянда себҳои ширин ҳада мекунад. Дар кучо будани даҳони ниҳолро ман ба шумо фаҳмонда медиҳам. Вақти хӯрокхӯрӣ ҳам шуд. Рафтем, ӣигитҳо.

Бачаҳо ба зери ниҳол обро рехта, хокро ба ҷояш кашиданд ва ба хӯроки нисфирӯзӣ рафтанд.

Дар ҳавои гарм, вақте ки одам шӯрбои гарм меҳӯрад, ҳаво аз будаш ҳам гармтар менамояд. Бинобар ин, пас аз хӯрдани шӯрбо Самад гуфт:

— Агар об меомад, як оббозӣ мекардем.

— Биё, об кушода мебиёему оббозӣ мекунем.

— Аз кучо?

— Аз ҳавлии Тоҳирбобо.

Асад каландчаи худро гирифт. Онҳо ба назди обмӯрӣ рафтанд, то ин ки ба ҳавлии Тоҳирбобо гузаранд. Аммо дар обмӯрӣ аз чӯб панҷара сохта буданд, ки аз он ҳатто мурғҳо ҳам гузашта наме-тавонианд.

Самадино — аз тарафи рост ва Тоҳирбобо аз тарафи чап бо Асадино ҳамсоя буданд. Об ба ҳавлии Асадино аз тарафи ҳавлии Тоҳирбобо меомад. Тоҳирбобо, ки ба нафақа баромада буд, дар ҳавлии ҳудаш ба обҷакорӣ машғул мешуд. Бодиринг, помидор, ҳандалаки аввалин дар ҳав-лии ӯ мепухт. Бинобар ин, ӯ душмани мурғ буд. Мурғҳо найчаҳои бодирингро ҳанӯз калон на-шуда меҳӯрданд, ба помидорҳо нӯл мезаданд.

Вақте ки Асаду Самад ва аз паси онҳо Қалта ба ҳавлии Тоҳирбобо аз дари кӯча даромаданд, Тоҳирбобо дар болои суфа, дар таги тоқ чой хӯр-да менишаст. Ӯ бачаҳоро дида, зуд аз мақсади онҳо пай бурд:

— Ҳа, барои обкушӣ омадед?

— Ҳа, барои обкушӣ.

— Имрӯз об наомад.

— Об аз кучо меояд?—ҳайрон шуда пурсид Асад. Ӯ гумон мекард, ки сари об ҳавлии Тоҳир-бобо аст.

— Об аз ҳавлии Бурҳони бихӣ меояд.

Лаб-лаби ӯ рафтан гиред, меёбед,— ҷавоб дод Тоҳирбобо.

Бачаҳо аз ҳавлии Тоҳирбобо баромада да-рун-даруни ӯ рафтан гирифтанд ва баъд аз даҳ

дақиқа ба ҳавлие расиданд, ки аз рӯйи гуфти Тоҳирбобо ин ҳавлии Бурҳони бихӣ буд.

Бурҳони бихӣ! Шояд ҳавлии ин одам бихизор бошад ё ба бихипарварӣ ном бароварда аст, ки ба охири номаш калимаи «бихӣ»-ро ҳамроҳ карда буданд.

Ба ҳавлии Бурҳони бихӣ аз обмӯрии поёни боғ даромадан мумкин буд. Ин корро аввал бо тамоми мамнуният Қалта ба ҷо овард. Сағҳо, умуман, аз обмӯрӣ гузаштанро нағз мебинанд. Баъди он Асад каландчаи худро аз обмӯрӣ ба дарун тела дода, худаш гавак кашида гузашт.

Дар омади гап гуфтан даркор аст, ки Асад бачаи харобак ва найалаф барин борику дароз буд. Самад бошад, баръакс тарбуз барин луб-лӯндаи фарбеҳ. Вақте ки Самад аз обмӯрӣ гузаштани шуд, масъала ранги дигар гирифт. Ё дар обмӯрӣ дармонд. Асад ёрӣ додани шуда, дасти Самадро дошта кашола кардан гирифт. Аммо Самад, чун пӯки ба даҳони шиша задашуда, ночунбон шуда монд.

Акнун вай на ба берун баромада метавонисту на ба боғ даромада.

Обмӯрӣ гӯё ўро аз чор тараф бо тамоми қува фишор медод. Самад вазъияти худро фаҳмида, ба гиря даромад.

Соҳиби боғ — Бурҳони бихӣ бохабар шуда, давида омад. Вай аввал Асадро дида, ба дӯғу пӯписа сар кард.

— Ҳо, шайтони дупо, ба анҷирдуздӣ омадӣ? Ту писари кӣ?

Самад аз тарси он, ки соҳиби боғ акнун онҳоро мезанад, дандон ба дандон монда дар обмӯрӣ хомӯш меистод.

— Не, амак, мо барои обкушой омадем. Самад дармонд.

— Ана,— Асад рости гапро гуфта, Самадро нишон дод. Бурҳони бихӣ аввал ба аҳволи Самад қоҳқоҳ зада хандиду сипас, рафта як чӯби обмӯиро андаке бардошта, Самадро кашола карда гирифт.

— Ку, росташро гӯед, барои чӣ омадед? Суоли худро аз нав такрор кард Бурҳони бихӣ.

— Барои обкушой,— баробар бо сари ӯ ҳам ҷавоб доданд бачаҳо.

Чашми Бурҳони бихӣ ба каландчаи Асад афтид ва аз қаҳр фуномада худ ба худ гуфт:

— Вақте ки ду бача як гапро мегӯяд, рост аст.

Бурҳони бихӣ Асаду Самадро бо анҷир зиёфат намуда гуфт, ки анор пазад, ба анорхӯрӣ биёянд.

— Амак — далер шуда, ба сари мақсад омад Асад,— дар ҳавлии шумо ҳам об нест-ку? Об аз кучо меояд?

— Об аз тағи Шохтут меояд. Аҷаб не, дар он ҷо ба пахтазор баста бошанд.

Бачаҳо, вақте ки аз дари ҳавлии Бурҳони бихӣ берун мебароманд, ба хоҳири Самад расид, ки ин одамро Бурҳони бихӣ мегӯянд. Аммо онҳо дар боғи ӯ бихиро надиданд. Бинобар он ӯ беихтиёр пурсид:

— Амак бихӣ кай мепазад?

Якбора Бурҳони бихӣ қариб девона шуд. Ў бо анҷирҳои дар дасташ буда ба сару рӯи бачаҳо зада, бо ҳақорату дашном ба тарафи онҳо давид. Бачаҳо гурехта халос шуданд.

Маълум мешавад, ки Бурҳони бихӣ аз бихӣ қимоб будааст! Дар дунё одамони аҷиб бисёранд. Яке — аз бихӣ, дигаре — аз зардолу, севумӣ — аз тухм, чорумӣ — аз пиёз ва ҳоказо қимобанд. Агар ягон кас беихтиёр номи меваи онҳо қимоббуда-ро ба забон гирад, ба ғазаб меоянд. Аз ин хел ғазабнокшавӣ дигарон кайф карда механданд.

Бурҳон Мақсудов агрономи колхоз¹ аст. Аммо ӯ аз хурдӣ бихиро бад медид. Ҳар касе бихӣ хӯрад, баданаш вижжос зада мерафт. Аммо дар ҳавлиашон ду бех бихӣ буд, ки падараш шинонда буданд. Рафиқонаш дар суҳбату чамъомадҳо даркору нодаркор бихиро ном мегирифтанд.

Вақте ки бихӣ мепухт, бачаҳо ё одамони аз ин сир беҳабарро ба назди Бурҳон мефиристониданд, ки бихӣ пурсанд. Кор ба чое расид, ки Бурҳон ду бех бихиҳои худро решақан карда партофт ва бо ҳамин лақаби «бихӣ» ба ӯ абадӣ часпида монд.

Бурҳони бихӣ ба Асаду Самад аз дур мушташро нишон дода, таҳдид мекард. Қалта ду бор «ав-ав» карда, ба ӯ ҷавоб гардонд. Қалта ҳамин хел ба ҳар касе, ки мушт кашад, ак-ак мекунад.

Бачаҳо лаб-лаби ҷӯ ба тарафи Шоҳтут раҳсипор шуданд.

¹ Колхоз — хоҷагии деҳқонӣ

ДЕВ, ШАЙТОН Ё ЦИН?

То таги Шоҳтут бо обраҳаи танге, ки дар бисёр ҷояш аҷирик рӯида буд, рафтан лозим меомад. Аз тарафи чап — ҷӯи чуқур ва аз тарафи рост девори баланди похса тӯл мекашид. Ана, дар ҳамин пайраҳаи танг, кадом як бепарво барзагови калони худро меҳ карда, баста буд.

Вақте ки Қалта пеш-пеш ва аз паси он Асаду Самад наздик омаданд, барзагов аз ҷойи худ хест ва бо пойи пешаш як-ду бор хокро гирифта, ба таги шикамаш пошид. Баъд гардани худро ҳам карда, гӯё шохҳояшро нишон меода бошад, аввал ду бор хокро чунон пуф кард, ки аз замин гарду чанг хест. Бо ин барзагов гӯё фаҳмондани буд, ки аз ин ҷо гузаштан намонанд. Бо вучуди ин Қалта аз таги девор давида гузашт. Барзагов бо тамоми қувва ҳамла карда, ўро бо шохҳои чун антенаи хонагии телевизор рост, вале кӯтоҳу ғафси худ ба девор пахш кардан хост. Агар Қалта ҷаққонӣ намекард, ҷобачо мемурд.

Бачаҳо ҳайрон шуда истода монданд. Барзагов бештар ба ғазаб омада, тайёри мидид, ки агар ин дафъа, ҳатто, гурба давида гузарад ҳам, ҳамлааш хато намехӯрад.

Чӣ бояд кард? Охир, ягон кори беилоҷ нест. Оқибат, Асад ҳисобашро ёфт. Бачаҳо ба ақиб рафта, аз ғишшаи тут як бағал-як бағал барг канда оварданд. Барзагов хӯроки бомазаро дида, бо забонаш лабу бинии худро лесидан гирифт.

Баргро бачаҳо ба тарафи чӯ ҳаво доданд. Барзагов сари худро ҳам карда, ҳарисона машғули хурокхӯрӣ шуд. Асаду Самад аз таги девор гузашта рафтанд.

Таги Шохтут ҷойи хеле аҷоиб будааст. Аз зери шохтути калони сершоҳу барг се чӯ ба се тараф мерафт. Дар як тараф ҳавзи пуроб ва дуртар аз он мазорчае буд, ки дар болои он шохигӯсфанди ёбро монда буданд. Лаб-лаби се чӯ се пайраҳа буд.

Дар чӯй об набуд. Дар сояи шохтут ҷомаи худро ба тағаш андохта, касе меҳобид ва ҳар боре чун қурбоққаи ҳокии нав аз хоби зимистонӣ бедоршуда қур-қур карда, хуррок мекашид.

Мазаи шохтут ва анор қариб як хел аст. Кадоме аз онҳоро одам бинад, даҳонаш об мекушояд. Асаду Самад шохтутҳои рехтаро чида хӯрдан гирифтанд. Калта гоҳе тут меҳӯрд, аммо ба шохтут нигоҳ ҳам накард. Шояд вай ҳам, чи хеле ки Бурҳони бихӣ аз бихӣ қимоб аст, аз шохтут қимоб бошад. Хайр, ин кори вай.

— Ҳамин мардак, — гуфт Самад, шахси хобидаро нишон дода, — шохтутро поида хобидагист.

— Шохтут ба кӣ даркор? — розӣ нашуд Асад ба фикри Самад.

— Шохтут ба дарди гулу дору....

— Ба дарди гулу патресак (пардаарӯсак) дору.

— Ҳа, бачаҳо, шохтут бомаза-мӣ? — Ин овози миёни мунозираи бачаҳоро бурид. Ин марди симчӯб барин борику пойлуч аз кадом тараф омад, бачаҳо надониста монданд.

Бачаҳо ба лабу рӯи аз шохтут сурхшудаи худ сар аз замин бардошта ҷавоб доданӣ буданд, ки чашми марди навомада ба шахси дар соя хобида афтод.

— О, ин Таваккалхоҷа-ку.... Бандаи хоб,— гуфт марди пойлуч ва баъд ба бачаҳо мурочиат кард:

— Меҳоҳед, ман ба шумо чини ҳақиқиро нишон диҳам?

Чин ҳарчанд даҳшатнок бошад ҳам, аммо онро дидан хеле аҷиб будагист.

— Ҳа, ҳа, меҳоҳем,— бо завқ гуфтанд бачаҳо. Марди пойлуч як дона шохтути пухтаро гирифта, дар болои лаби Таваккалхоҷа як мӯйлаби дароз сохт. Таваккалхоҷа хобу хоболуд, гӯё ба лабаш паша нишаста бошад, бо даст лабашро бод

карда монд. Марди пойлуч андаке сабр карда истоду пас, оҳиста рӯи Таваккалхоҷаро чунон нақшу нигор кард, ки нахандидан мумкин набуд.

Сипас, ӯ аз болои мазорча ду шохаро оварда, ба болои сари Таваккалхоҷа чунон гузошт, ки одами дида аз тарс гурдакаф мешуд.

— Ана, ин кӣ? — пурсид марди пойлуч аз бачаҳо.

— Дев,— гуфт Самад.

— Ба фикри ман чин, — гуфт марди пойлуч. — Бигзор хоб равад. Ёро бедор накунад.

Марди пойлуч рафт. Бачаҳо андаке дуртар рафта, кунҷқобона поида нишастанд, ки Таваккалхоҷа аз хоб хеста, чӣ кор мекарда бошад. Аммо Таваккалхоҷа парвои олам надошт.

Дар ҳамин вақт ду зан ва як духтарча омаданд. Яке аз занҳо дар сараш лагани ба дастархон печондашудае дошт. Зоҳиран онҳо ба ягон тӯй рафта истода буданд. Занҳо саргарми суҳбат ба Таваккалхоҷа хеле наздик шуда бошанд ҳам, ўро надида гузашта рафтанишон мумкин буд.

— Хола, дар он ҷо чин хобидааст! — бо ангишт ба тарафи Таваккалхоҷа ишора кард Асад.

Пеш аз ҳама духтарча «Оҷаҷон!» гӯён ба модараш часпид. Лаган аз сари зан парида рафт ва аз даруни он нону қанд ба ҳар тараф пош хӯрд. Зани дувум бо овози баланд ба дуохонӣ даромад. Ҳамаи онҳоро даҳшат фаро гирифта буд. Асаду Самад бо овози баланд қоҳ-қоҳ зада механдиданд.

Аз ғалоғула Таваккалхоҷа бедор шуда, сар бардошт ва дар болои сараш ду касро дида, якбора, аз тарс харгӯш барин аз ҷояш ҷаҳида хест. Ҳоло вай аз аҳволи худ хабар надошт.

Занҳо Таваккалхоҷаро аз афташ зуд шинохта ба худ омаданд, ки дар рӯяшон хун давид. Зани калонсол ниҳоят ба гап даромад:

— Тавба! Тавба! Таваккалхоҷа, ин чӣ масхарабозӣ? Туро кадом чинӣ қачалак зад? Як ба афту башараат нигоҳ кун.

Зани дигар нон ва қандалоти худро аз нав чида ба лаган меандоخت. Таваккалхоҷа зуд ба лаби ҳавз давид ва дар оби соф афту башараи худро дида фарёд зад:

— Ин кори кадом ночинс?!

— Хоб додари марг мегӯянд, — гуфт зани солхӯрда. Дар вақти хобат, ана, ин шайтончаҳо, — Асаду Самадро нишон дод зан, — хуб ҳунарна-
мой кардаанд-дия. Ҳай-ҳай....

Дар миёна Асаду Самад ба бало монданд. Таваккалхоҷа зуд ба тарафи онҳо давид. Барои шарҳу баён вақт набуд. Бачаҳо гурехтанд. Дар чунин мавридҳо Калта ҳеҷ гоҳ ақиб наемонд. Асаду Самад аз назди барзагов, ки хобида буд, бодвор давида гузаштанд. Аммо, вақте ки Таваккалхоҷа наздик омад, барзагов аз ҷой хеста, бо тамоми қувваташ Таваккалхоҷаро заданӣ шуда, арғамчини худро шарт канд ва аз паси ӯ давид. Акнун Таваккалхоҷа бачаҳоро фаромӯш

карда, аз барзагов мегурехт. Барзагов бошад, думи худро хода карда «буу, буу» — гӯён ба Таваккалхоҷа расида, ўро ба болои шохҳои худ савор кардани буд.

Вазъияти бечора Таваккалхоҷа торафт бад мешуд. Ноилоҷ ӯ бо тамоми овоз аз ҳавли ҷон дод гуфтан гирифт:

— Вой, мурдам, ёрӣ диҳед!

Аз ҳар тараф одамон давида омаданд ва ба як илоҷ арғамчини дарозеро оварда, онро аз ду тараф дошта, барзаговро аз гарданаш бастанд. Акнун, ҳама ба аҳволи Таваккалхоҷа механдиданд. Таваккалхоҷа бошад, бо ду дасташ рӯяшро пӯшида, ба тарафи хонааш давид.

Баъди басанда шудани хархаша Асаду Самад баргашта омада, каландчаи худро ёфта гирифтанд. Хайрият, онро Таваккалхоҷа надида будааст, набошад ё ба дарахт зада мешикаст, ё ба ҳавз мепартофт. Одамон дар сари ҷаҳл чӣ корхоеро намекунанд!

Барои чӣ ба таги Шохтут омадани худро бачаҳо фаромӯш карда буданд. Аммо каландчаро ёфта, боз об ба холири Асад омад:

— Дар ин ҷо ҳам об нест-ку....

— Агар лаб-лаби ҷӯ рафтан гирем, ба сари об мерасем,— гуфт Самад.

Ҳар ду ба роҳ даромаданд.

Ҷӯ чанд бор печу тоб хӯрда, аз байни заминҳои пахтазор ва боғу майдонҳо гузашта, ба кӯчабоғ баромад. Пудинаҳои лаби ҷӯ аз роҳгардии бачаҳо ҷунбида атрофро аз бӯи муаттари

худ пур мекарданд. Дар баъзе ҷойҳо марминҷон рӯида, монанди шоҳтут пухта буд. Асаду Самад онҳоро чида хӯрда, лаззат мебурданд.

Аммо марминҷон ба Калта маъқул нашуд. Асаду Самад чанд бор кафи худро пур карда, ба фуки Калта дошта бошанд ҳам, вай бӯ карду нахӯрд. Аз ростӣ, Калта андаке аҳмақ ё сернозу нуз аст, ки ҳатто, марминҷонро ҳам намехӯрад.

ХОҲИШ, ХОРИШ ВА НОЛИШ

Аз боғ бӯйи меваҳои гуногун расида, беихтиёр димоғи иштиҳоро қитиқ мекард. Асаду Самад дарун-даруни ҷӯ ба боғ даромада монданашонро надоништа монданд. Чашмони онҳо ба шафтолуҳои нимпази миёнсолӣ афтод. Кадом одам шафтолуру бинад, хӯрдан намехоҳад? Хусусан, агар шохҳои он аз серҳосилии ҳам шуда, қариб ба замин расида бошанд.

Ба Асаду Самад хоҳиши шафтолухӯрӣ пайдо шуд.

— Баҳ-баҳ, ин шафтолуҳоро бин, — аз шодӣ барқ зад чашмони Асад.

— Биё, чида мехӯрем, гуфт Самад.

— Боғбон дошта занад-чӣ?

— Ёфтам,— гуфт Самад,— аз байни алафҳо ҳам шуда-ҳам шуда меравему як бағал-як бағал чида ба ягон ҷой бурда мехӯрем.

Ҳар ду куртаҳои худро ба даруни эзорашон андохта, монанди сарҳадчиёне, ки барои даст-

гир кардани ҷосус мераванд, ба тарафи шафтолу гавак кашиданд. Қалта ҳам ба онҳо пайравӣ карда, оҳиста-оҳиста худро дар байни алафҳо пинҳон намуда, роҳ мерафт.

Бачаҳо ба тағи шафтолу рафта аз ҷой хестанд ва меваҳои нимҳомро чида ба бағал андохтан гирифтанд.

— Ана, дар он шох пухтагиаш бисёр, — оҳиста садо баровард Самад.

Асад ҷаҳида он шохи баландро дошта, онро ҳам кард.

— Эҳтиёт шавед, шох нашиканад, — овоз баровард боғбон, ки андаке дуртар шафтолудуздии бачаҳоро таъқиб карда, завқ мебурд ва дараи бачагии худро ба ёд меовард.

Овози боғбонро шунида, бачаҳо рӯ ба гурез ниҳоданд.

— Истед, ман ба шумо шафтолуҳои пухтагӣ ёфта медиҳам, — гуфтани боғбон ба гӯши Асаду Самад чун ҳақорату дашном расид.

Бачаҳо баъди он ки хеле гурехта, ба қавли худашон, ба ҷойи беҳатар расиданд, дар як ҷо нишаста, шафтолуҳоро якто-якто аз бағал бароварда, хӯрдан гирифтанд. Аҷибаш дар он буд, ки ба Қалта шафтолу ҳам маъқул нашуд.

Баъди якчанд дақиқаи шафтолухӯрӣ оҳиста-оҳиста баданҳои Асаду Самад хоридан гирифт. Ниҳоят Самад тоқат карда натавониста гуфт:

— Тамоми баданам хорида истодааст.

— Аз они ман ҳам,— тарсида овоз баровард Асад. Ҳар ду аввал шикам, баъд гардан ва сипас,

даступойи худро сахту беист хоридан гириф-
танд.

— Мо ба касалии хориш гирифтор шудем, —
бо ранги парида, — гуфт Самад.

— Акнун моро ба беморхона бурда укол ме-
кунанд, — илова кард Асад.

Ҳар ду шафтолуҳои боқимондари партофта,
бо чашмони гирияолуд, баданҳои худро хор-хо-
рон ба сӯйи ҳавлиашон давиданд.

— Бибиҷон! — гирия карда Асад худро ба оғӯ-
ши модараш ҳаво дод. — Тамоми баданам мехо-
рад.

Модари Асад бадани писарашро дид, ки та-
мом суп-сурх шудааст. Ниҳоят тарсида ба пур-
сучӯ даромад.

— Ба кучо рафта будӣ? Чӣ хӯрдӣ?

Аммо Асад тарсида, шафтолудузди ро пинҳон кард.

— Ба обкушӣ рафта будем, ҳеҷ чиз нахӯрдем. Самад ҳам рафта буд,— Асад беист бадани худро меҳорид.

Дар хонаи Самадино низ ташвиш сар шуд. Модари Самад ҳаросон ба назди модари Асад омад, ки аз асли воқеа бохабар шавад ва ягон маслиҳате пурсад.

Асаду Самад дар хонаҳои худ бо ду даст бадани худро хорида нолиш мекарданд.

Ногоҳ модари Асад бо қатъият гуфт:

— Асадҷон, агар росташро нагӯӣ, баданат хоридан мегирад. Мо маҷбур ҳастем, ки тӯро ба духтур барем. Вай укол мекунад. Ку, росташро гӯ, чӣ воқеа шуд?

Ноилоҷ Асад ба шафтолудуздӣ худ иқрор шуд.

Ҳар ду модар охи сабук кашиданд.

— Ана, ҷазои дуздӣ ҳамин,— гуфт модари Асад.

— Одам ба бағалаш шафтолу меандозад-мӣ? — илова кард модари Самад.

Модарҳо зуд бачаҳои худро бо собун оббозӣ доронданд ва хориш ҳам «ту дидию ман надидам» шуд. Бегоҳӣ Асаду Самад дар дари кӯча бо ҳам вохӯрданд.

— Медонӣ, Самад, — гуфт Асад, — ман акнун донишам, ки касалии хориш аз шафтолу пайхо мешудааст.

— Инро ҳама медонад, — худписандона гуфт Самад.

— Хайр, пагоҳ ба обкушой меравем ё бо ҳамин тамом? — пурсид Асад.

— Албатта, меравем. Аммо ба ҳеҷ кас гап на-зан. Набошад, намонанд.

Бачаҳо пинҳонӣ забон як карданд.

ДАР ДУШОХ

Он ҷоеро, ки ҷӯйи калон ба ду тақсим меша-вад, Душоҳ меноманд. Аз рӯйи шуниди Асаду Са-мад об аз ҳамин Душоҳ меомад. Аммо вақте ки бачаҳо ба ин ҷо омаданд, об набуд. Фақат се кас рост истода бо овози баланд гапгузаронӣ мекар-данд. Инҳо Бурҳони бихӣ, Таваккалхоҷа ва ҳамон марди қаддарози дирӯза буданд, ки аз Таваккал-хоҷа ҷин сохта буд.

— Ту, муттаҳам, Ҳасани ҳангома, як рӯз не, як рӯз ба дастам меафтӣ, — мегуфт Таваккалхоҷа ба марди қаддароз, — барои ҳамаи ҳангомаҳоят чунон боб кунам, ки якӯмр боиси хандаи мардум шавӣ.

Маълум шуд, ки номи ин одам Ҳасани ҳанго-ма будааст.

— Оҳо! Ту, Таваккалхоҷа, се сол боз ҳамин га-про мегӯӣ. Аммо аз Ҳасан қасос мегирам гуфта, боз худат расво мешавӣ. Чаро таваккал карда, ягон коре намекуӣ? — гуфт Бурҳони бихӣ.

— Ба ту, бихӣ, бихии турши кирмзада, гап на-
расидааст,— бо қаҳр гуфт Таваккалхоҷа.

— Ҳа, суҳан ба чин, ба чини тағи шохтут ме-
зебад, — ба Таваккалхоҷа тири ҷавобӣ парронд
Ҳасан.

Ҷанҷол торафт ранги ҷиддӣ мегирифт, аммо
дар ҳамин вақт як марди хушбурути аспасавор
омада монд.

— Ҳа, сари даҳана каландчанг-ку. Худаш чӣ
гап?— пурсид ӯ.

Ин одам мироб буд. Якбора, оҳанги гапзании
ҷанҷолчиён дигар шуд.

— Об — аввал навбати мо. Аммо инҳо не ме-
гӯянд, — гуфт Таваккалхоҷа Бурҳону Ҳасанро
нишон дода.

— Ҳа, рост, навбати мо, — даҳон кушод Ҳаса-
ни Ҳангома.

— Ту, Таваккалхоҷа, бехтараш дар ягон ҷойи
соя рафта хоб кун, мо, ки заминҳои худро об
монда шудем, ба ту хабар медиҳем. Мӯл не, ҳама-
аш шуда ду шабу ду рӯз бедор нашавӣ, шуд.

— Ин дафъа Таваккалхоҷа хобида монад,
аҷаб не парӣ шуда ба осмон парида равад, —
илова кард мироб.

Ҳама хандиданд. Таваккалхоҷа чизе нагуф-
та, сар ҳам кард ва пас аз тамои шудани ханда бо
ҷиддият гуфт:

— Ман — аз имрӯз мутасаддии об. Саркора-
мон гуфтанд, ки ё обро мебиёраӣ, ё тамои, наме-
биёӣ.

Асаду Самад ҳайрон буданд, ки инҳо кадом обро кушоданианд. Дар ҳеҷ кучо, охир, асари об нест-ку? Асад ба Таваккалхоҷа наздик шуда, пурсид:

— Амак, об аз кучо меояд?

— Аз каллоки беду аз фиси бинӣ! — бо қаҳр ҷавоб дод Таваккалхоҷа.

Бачаҳо беихтиёр бинии худро кашида монданд.

Дигарон хандиданд.

Ниҳоят, мироб ҳазлу шӯхиро бас карда гуфт:

— Об аввал — навбати Таваккалхоҷа, ман заминҳои онҳоро дида баромадам хеле обталаб. Чӣ гуфти, Бурҳон?

— Рост, — кӯтоҳ ҷавоб дод Бурҳони бихӣ. — Охир, вай агрономи колхоз, бояд гапи ростро гуяд.

Тарбузи Ҳасани Ҳангома аз бағалаш афтид. Таваккалхоҷа монанди бачаҳои хурдсол рӯяшро турш карда, забонашро ба Ҳасан бароварда нишон дод.

Барои чӣ баъзан одамони калонсол худи бачаҳои хурд барин рафтор мекунанд? Чунки одамони калонсол ҳам як вақтҳо бачаҳои хурд буданд. Умуман, забонро аз даҳон бароварда ба одамон нишон додан кори нағз не. Аммо барои аз Ҳасани Ҳангома қасос гирифтани ҳоло ғайр аз забоннишондихӣ, дигар фикре ба сар Таваккалхоҷа наомад.

Ҳасани Ҳангома, Бурҳони бихӣ ва мироб рафтанд. Таваккалхоҷа ба дастҳояш туф карда, ка-

ланди худро гирифт. Ў чим канда, чӯйи тарафи ростро мебаст. Бачаҳо ба умеди он ки ҳоло мумкин об ояд, нишаста, каландзании Таваккалхоҷаро тамошо мекарданд. Баногоҳ Таваккалхоҷа каланди худро монда, хунук-хунук хандида ба назди бачаҳо омад ва якбора аз сари Асаду Самад тоқиҳояшонро гирифта ба бағалаш андохт.

— Дина маро масхара карда, гурехтагиҳо шумо не-мӣ? Ана, акнун ба дастам афтодед. Тоқиҳоятонро намедихам. Ба бозор бурда ме-фурушам.

— Мо не. Он кори амаки нав бо шумо ҷанҷол кардагӣ буд,— гиряолуд гуфтанд бачаҳо.

— Медонам! Вай муттаҳами ҳангома-ку ин корро кардааст. Аммо шумо маро чаро бедор накардед? Хайр, майлаш, ман гуноҳи шуморо мебахшам, ба шарте ки ба чӯйбандии ман ёрӣ диҳед. — Мулоим шуда, гуфт Таваккалхоҷа.

Асаду Самад ноилоҷ каландчаи худро гирифта, ба чимкани машғул шуданд. Дар дили онҳо ба Таваккалхоҷа нафрате пайдо шуд.

— Ҳо, шерҳои амак, чимро калон-калон канда, ба ин ҷо оварда, зер кардан гиред, ман як нафасамро рост кунам,— гӯён Таваккалхоҷа ба таги тут рафта, дароз кашид ва рӯймоли худро кушода худро бод кардан гирифт.

Бачаҳо барои ин ки Таваккалхоҷа тоқиҳояшонро баргардонида диҳад, дам нагирифта, кор мекарданд. Ногоҳ овози хурроқкашӣ онҳоро аз кор боздошт. Асаду Самад нӯг-нӯги по ба сари Таваккалхоҷа омаданд. Вай масти хоб буд.

— Тоқиямонро гирем-чӣ,— пичиррос зад Самад.

— Агар бедор шуда монад, сипас, тамоман намедихад,— дудила шуд Асад.

— Хоби вай сахт. Бедор намешавад.

Аввал Самад ва сипас Асад оҳиста аз бағали Таваккалхоҷа тоқиҳои худро гирифтанд. Ё чизе-ро ҳис накард.

— Бо рӯймолаш пояшро баста гурезем-чӣ? — Маслиҳат дод Самад.

— Майлаш,— завқ намуда розӣ шуд Асад.

Ҳар ду рӯймолро аз паҳлуи Таваккалхоҷа гирифта, бо он ду пойи ёро сахт бастанду бодвор гурехта рафтанд.

Калта, ки аз нишастан ба як ҷо дилгир шуда буд, боз шодикунон ба частухез даромад.

Бачаҳо дарун-даруни ҷӯ боло рафтан гирифтанд. Онҳо ба сӯйи қадам мезаданд.

ОВЕЗОНШАВӢ

Дар сари роҳ ба сӯйи канал як чормағзи азамате буд, ки дар он парандаҳои бисёре лона мегузоштанд.

Вақте ки Асаду Самад ба таги чормағз оманданд, аккадумдарозҳои бисёре якбора мағал бардоштанд. Самад чистонеро дар бораи аккадумдароз ба ёдаш оварда, бо овози баланд хонд:

**Рафтаниш тир барин,
Шиштаниш мир барин,
Сиёҳиаш қир барин,
Сафедиаш шир барин.**

— Медонам, медонам, — ин— акка. Он дар инҷо бача мондагӣ, биё, бачаашро мегирем,— гуфт Асад.

— Ба ин дарахт баромада намешавад,— розӣ нашуд Самад. Вай, умуман, ба дарахт баромада наметавонист.

— Ман мебароям. Дарахти ман баромада наметавонистагӣ нест,— манманӣ кард Асад.

— Набаро, ҳо, ана дидӣ, лонаи вай дар ҷойи нобоб, дар шохи борик, — боз ҷӯраи худро аз ин кор нигоҳ доштаниш шуд Самад.

Аммо Асад аз бачаҳое буд, ки як корро фикр кунанд, иҷро накарда намомонанд.

— Ана, тамошо карда ист, гӯён Асад гурба-
вор ба тани чормағз часпида боло баромадан
гирифт.

Ҳар қадар ки Асад боло мебаромад, ҳамон
қадар доду фиғони аккаҳо баланд мешуд.

Асад аз боло ба поён нигоҳ карда, дилаш ҳа-
росид. Аммо дар назди Самад шарманда шудан
нахоста, ноилоҷ аз шох ба шох чун бачаи дорбоз
гузашта, ба лонаи акка наздик мешуд.

— Эҳтиёт шав, эҳтиёт! — аз поён Самад мас-
лиҳат меод.

Асад аз як шохи боло дошта, ба рӯйи шохи
поён мӯрчавор қадам мемонд. Ногоҳ шохе, ки
дар зери пояш буд, шикаста ба замин афтод ва
Асад моҳирона аз шохи боло дошта, чун кур-
таи ба тори ҷомашӯй илҳоқ карда шуда, ове-
зон шуда монд. Шохе ки ӯ дуста аз он меодо-
шт, низ алвонҷ хӯрда, гӯё шиканам-шиканам
мегуфт.

Чанд бор Асад монанди турникбозон хост ба
рӯйи шох барояд, аммо ин қор ба ӯ муяссар на-
шуд. Вазъият торафт хатарнок мешуд. Дастҳои
Асад аз вазнинии баданаш ба дард омаданд ва
оқибат, тоқат карда натавониста:

— Бибиҷон, мурдам! — гӯён фарёд кард.

— Ёрӣ диҳед! — бо тамоми овозаш Самад ҳам
фарёд кард.

Аммо дар атроф касе набуд. Дар ҳар дақиқа Асад ғалтида маъюбу маслук шуданаш мумкин буд. Ана, дар ҳамин вақт чашми Самад ба алафҳои хушк афтод, ки чанд қадам дуртар банд баста ғарам карда монда буданд. Якбора фикри хубе ба сараш омаду ба тарафи ғарам давид ва бандҳоро бар-

дошта омада, дар ҷое ки Асад овезон буд, партофтан гирифт. Самад моқуи бофандаҳо барин рафтуо мекард.

— Ҳой, дуздҳо доред! Дуздҳо доред!— гӯён ногоҳ мӯйсафеде аз кучоҳ пайдо шуда омад.

— Бобочон, ёрӣ диҳед, Асад мемурад! — илтиҷо кард Самад.

— Ҳ... ҳам дуздӣ мекунию ҳам масҳара. Не, Асад сад сол умр мебинад,— гуфт мӯйсафед.

Маълум шуд, ки номи мӯйсафед ҳам Асад будааст ва сухани Самадро ба дигар маъно фаҳмидааст.

Самад барои фаҳмондани воқеа вақт надошт, бинобар он бо ишора шоҳи дарахтро нишон дода, гиря карда фиристод.

Мўйсафед зуд ба шохи чормағз нигоҳ карда, аввал «Худоё!» гуфта, дасту по гум кард ва сипас, аз нияти Самад пай бурда, ҳудаш бандҳои алафро бардошта овардан гирифт.

Дар чанд дақиқа дар зери пойи Асад ғарами алафи хушк баланд шуд ва мўйсафед ҳатто, чомаи сиёҳи худро кашида ба болои алаф партофт.

Асад ҳамоно дар шох овезон истода гиря мекард.

— Натарс, худатро парто! гуфт мўйсафед. Аммо Асад метарсид.

— Парто. Ин чо мулоим! — таъкид мекард мўйсафед ва зери лаб дуо мехонд.

Дигар илоҷе набуд. Асад дасти худро сар дод. Куртаи ӯ монанди парашут дар ҳаво кушода

шуда, худаш ба болои ғарам афтоду ба даруни он ғӯтида рафт.

Мӯйсафед зуд Асадро аз даруни алаф кашида гирифта пурсид:

— Ҳама чоят дуруст?

— Ҳа, дуруст! — хурсандона ҷавоб дод Самад.

— Хайрият, гуфта, мӯйсафед арақи пешонаашро пок кард ва дар ҷояш нишаста монд.

— Ту худи парашутчиҳо барин фуромадӣ, — таъриф кард Самад.

— Ман ду дастамро васеъ кушодам, ки ба замин бо сарам омада назанам, — калонгарӣ кард Асад.

Вай дар ин ҷо гапи дурӯғ гуфт.

— Ту бояд ба ҷӯраат ташаккур гӯӣ, на ин ки манманӣ кунӣ. Агар ба ин кор ақли вай намерасид, намерудӣ ҳам ду поят мешикаст. Аҳмақ! — таъна кард мӯйсафед.

— Раҳмат, — гуфт Асад аз огоҳии мӯйсафед ба худ омада ва дасти Самадро фишурд.

Мӯйсафед гӯё оро газида бошад, якбора, давида аз ҷояш хесту як шаппотӣ ба рӯи Асад зада гуфт:

— Шайтонҳои дупо! Агар минбаъд ба чормағз баромаданатонро бинам, худам поятонро зада мешиканам. Хайрият, фалокатро Худо пок кард-е. Хайрият!

Бачаҳо аз ҳайбату ғазаби мӯйсафед тарсида, чизе нагуфта, рӯ ба гурез ниҳоданд. Фақат Калта ду бор ба мӯйсафед ав-ав карда, сипас гурехт.

Дуртар рафта бачаҳо ба ақиб нигоҳ карданд.

Мӯйсафед бандҳои алафро бардошта аз нав ба ҷойи пештарааш мебурд.

Аз воқеаи рӯйдода Асаду Самад хеле тарсида буданд. Бинобар ин онҳо хомӯшона роҳ мерафтанд. Дар ҳақиқат, агар дар он наздиқӣ ғарами алаф намебуд, рӯй додани ягон фалокат аз эҳтимол дур набуд.

Хомӯширо, ниҳоят, Асад вайрон кард:

— Ба чормағз баромаданамонро боз ба ягон кас нагӯй! Агар дар хона фаҳманд, дигар ба ҳеч куҷо рафтан намонанд, ба болояш шаттаҳои обдор ҳам мезананд.

— Не, агар худат ба ягон кас нагӯй, ман аз даҳон намебарорам. Ин сирри ҳарбӣ барин, — розӣ шуд Асад.

— Дар ин бора гап тамом, — таъкид кард Асад.

Ногоҳ садои шар-шари об ба гӯш расид. Онҳо ба ақиб нигоҳ карданд. Оби калоне хасу хас-рӯбахоро бозӣ доронда меомад. Асаду Самад ба ҷӯй даромада пеш-пеши об медавиданд. Ин қор, хусусан, ба Калта маъқул шуд.

Дар як ҷо об аз баландӣ ба поён рехта, шар-шара ва дар поён ҳавзчаеро ташкил кард.

— Инчо оббозӣ карданбоб будаст, — гуфт Асад.

Ҳамин ишора кифоя буд. Ҳар ду дар лаби ҷӯ куртаҳои худро кашида монда, ба оббозӣ машғул шуданд. Ҳамаи нохушиҳо фаромӯш шуд. Онҳо хурсанду шодмон гардиданд.

Самад ба лаби ҷӯ баромад ва бо овози баланд хонд:

Давидему давидем,
Ба ҷӯи нав расидем,
Ҷӯи нава — обаш мӯл,
Танбалҳоя — хобаш мӯл.

Баъди ин худро боз ба об партофт. Калимаи «танбал» ба ёди онҳо Таваккалхоҷаро овард.

— Самад, — гуфт Асад, — Таваккалхоҷаи холуд чӣ кор карда бошад? Бедор шуд ё не? Об кайҳо ба онҳо рафта расида буд.

Дар айнаи тафси ҷанҷол бачаҳо ба Душох расида омаданд.

— Нон занад, ки, — қасам меҳӯрд Таваккалхоҷа, — Ҳасани ҳангома бо ҷӯраҳояш омада пояро баста монда рафтааст.

— Чаро дод нагуфти? Ба даҳонат пахта тикқонда буданд-мӣ? — ришханд намуд Бурҳони бихӣ.

— Не, дар даҳонам бихӣ буд, — паст наомада ба Бурҳон неш зад Таваккалхоҷа.

— Нағз кардаанд, ки даҳони туро бо ногуфтани пур кардаанд, — гуфт қаҳри худро фурӯ бурда Бурҳони бихӣ. (Ў бихиро ном набурда ҳамчун «гапи айби ногуфтани» меномид).

— Дурӯғ! — дод зад Ҳасани ҳангома, — мо аз ҳеч чиз хабар надорем. Фақат баъди он, ки қитъаи замини мо об рафт, чӣ гап шуд гуфта, ба ин чо омадем.

— Ман давида омада бинам, ки— ба мироб рӯ овард Бурҳони бихӣ, — Таваккалхоҷа пояш бастагӣ, дар таги тут баҳузур хобидааст ва қарукур хуррок мекашад.

— Маълум, — боз даҳон кушод Ҳасани ҳангома, — ба қўйбандӣ хушаш наомада, ҳудаш пояшро баста хобидааст, то ин ки гунохро ба гардани ман бор кунад.

— Аз ту, — гуфт мироб ба Ҳасан мурочиат карда, — ҳар кор баромаданаш мумкин. Беҳуда туро Ҳасани ҳангома намегӯянд.

Чанчол боз авҷ гирифт:

Маълум мешавад, ки дар вақти масти хоб будани Таваккалхоҷа, об омада қўйи нимабастаро вайрон карда, ба тарафи заминҳои Ҳасани ҳангома рафтааст.

Таваккалхоҷа нағз медонист, ки пойи ўро бачаҳо баста рафтаанд. Аммо инро эътироф намекард; шарм медошт гӯяд, ки «бачаҳои шашсола поямро баста рафтаанд». Бинобар он,

ҳамаи гуноҳро ба гардани Ҳасани хангома партофтани мешуд.

Дар ин вақт чашми Таваккалхоҷа ба Асаду Самад афтада, аз ғазаб суп-сурх шуд ва аз дил гузаронд: «ягон рӯз ин лаънатиҳоро дошта, адабашонро медиҳам». Аммо ҳозир сирро бой надода, аз гапаш намегашт.

— Тухмат кунӣ, дуруст тухмат кун-дия, — мегуфт Боботоҳир, ки ба ин ҷо омада буд. — Худатро овехта ин кори Ҳасани хангома гӯӣ, намешавад?

Ҳама хандиданд.

— Нон занад, ки рост мегӯям,— аз нав қасам меҳӯрд Таваккалхоҷа, сар равад ҳам сир наравад гуфта.

— Қасам нахӯр, хоболуд! Нон чизи муқаддас! — овозашро баландтар кард Боботоҳир.

— Ман росташро гӯям-мӣ? — Самад ба ҳозирон муроҷиат кард. Ӯ меҳост рости гапро гуфта, бечора Таваккалхоҷаро аз калкалшавӣ ҳалос кунад.

— Фақат ту шум кам будӣ! — гӯён Таваккалхоҷа ба тарафи Самад давид, чунки ӯ аз ошкоршавии ҳақиқат бештар метарсид. Аммо якбора пояш лағжида ба ҷӯи пуроб гумбуррасзанон ғалтида рафт. Боз дар атроф овози ханда баланд шуд. Асаду Самад ба тарафи хонаашон гурехтанд ва надонистанд, ки оқибати ин ҷанҷол чи шуд.

АФСОНАИ ОБ

Бегоҳӣ Асаду Самад хеле хурсанд шуданд.
Модаркалони Асад ба меҳмонӣ омад.

— Очаам афсонаи бисёр медонад, имшаб
маза мекунем. Биё, дар хонаи мо хоб кун, — гуфт
Асад ба рафиқи худ.

Самад дартоз рафта, аз модараш иҷозат ги-
рифта омад.

Дар ҳақиқат, баъди хӯрок, вақте ки ҳама чоро
торикӣ фаро гирифтун вақти хоб расид, бачаҳо аз
пахлуи кампир ҷой гирифтанд.

— Оча, афсона гӯед, — илтимос кард Асад.

Кампир аз рӯйи одати доимиаш сар кард:

Афсона саное буд,
Чил хучра гадое буд.
Гадо ба мо об дод,
Оба пеши гов бурдем,
Гов ба мо фалла дод,
Фаллая пеши кампир бурдем....

— Не, не мо ин афсонаро медонем, дига-
рашро гӯед,— баробар овоз бароварданд бачаҳо.

— Кадомашро?

— Ҳу, дар бораи об буд-ку, оча.... — ба хотири
кампир овардани шуд Асад.

— Ҳа, Фарҳоду Ширин?

— Не, инро ҳам медонем, боз дигараш буд.
Дар бораи Одил.

— Ҳа. Ҳозир.

Кампир ба нақл сар кард:

Буд, набуд, дар замонҳои қадим, дар миёни биёбони бедолударахт, манзили обод ва сабзу хурраме буд. Рӯзе аз рӯзҳо ҳокими биёбон — деви Ҳафткалла роҳгузар шуда, ин ҷойи ободро дида, ба ғазаб омад. Чунки аз бӯйи хуши себу шафтолу дилаш беҳузур мешуд, аз бӯйи ангур сараш дард мекард, аз дидани гулҳо чашмашро сиёҳи мегирифт, аз хандаи одамон мадораш хушк мешуд.

Дев зуд ба бошишгоҳи худ рафту ба навкарони худ Гирдбод ва Гармсел фармон дод, ки он дехро хароб кунанд.

Чанд рӯз гармсел ва гирдбод вазид. Ниҳолҳо пажмурда, гулҳо хушк шуданд.

Баъди як сол Ҳафткалла боз роҳгузар шуда он дехро дид, ки сабзу хуррам аст. Аз нав ба ғазаб омад. Ин дафъа вай дигар гурӯҳи аскарони худро — кирму ҳашаротҳои зарарнокро — фиристод. Онҳо баргҳои сабз ва меваҳоро хӯрда, ҳамаро хароб карда рафтанд.

Боз дар соли оянда Ҳафткалла роҳгузар шуда, он дехро сабзу хуррам диду аз ғазаб қариб буд, ки мурад. Вай ҳудаш кӯҳи баландро бо китфаш тела дода, ба болои деҳ фуру равонд ва хотирчамъ шуда, ба хонааш рафт.

Аммо соли дигар дев боз роҳгузар шуда дид, ки одамон сангҳоро ба ҳар сӯ тӯда карда, он чоро обод кардаанд. Аз нав боғҳо — пурмева ва гулҳо — шукуфта. Ҳайрон шуд, ки чаро ин чоро вайрон карда наметавонад.

Дев як муаллим дошт, ки ҳазор сол боз аз да-руни ғор намебаромад. Медонед, калонии муаллими Ҳафткалла чӣ қадар буд?

— Худи шутур барин будагист, — гуфт Самад. Асад хандид.

— Не, — гуфт кампир, — Вай аз пашаи мағилмак ҳам хурд буд.

Дар ҳамин вақт пашаи мағилмаке ғирингос зада омад. Асад онро бо ду кафи дасташ «шай» зада, «ана, муаллими девро куштам» гуфт.

Кампир боз нақлашро давом дод:

— Аммо муаллими Ҳафткалла аз ғор намебаромад, чунки, агар барояд ё аз нури офтоб, ё аз нури моҳу ситораҳои зуд мемурд.

Дев бадҳайбат, ана, ба пеши ҳамин муаллими худ рафта:

— Латта, патта, чатта, устои муҳтарам, — гуфт. Девҳо ба ҷойи салом ҳамин тавр «Латта, патта, чатта» мегӯянд, ин маънояш «торикӣ ёри шумо бод!» гуфтани гап аст.

— Чаро ту сад сол боз бедарак шуда рафтӣ, Ҳафткалла? — пурсид муаллими дев. Дев аввал

узр хоста, баъд воқеаи манзили ободро, ки се сол зӯр зада вайрон карда натавониста буд, нақл кард.

— Ту зӯри беҳуда задӣ, манзили одамизодро бо ин роҳ хароб карда наметавонӣ... Ту бояд дони манзили ободро мегирифтӣ. Онҷо сипас худ аз худ харобу вайрон мешуд.

— Дони манзили обод дар кучо? — пурсид Ҳафтқалла.

— Дар об. Агар обро хушк кунӣ, тамом. Ҳафтқалла шабона ба деҳ омада чӯйи калонро, ки аз кӯҳ меомад, вайрон карда, обро ба ҷарӣ партофт ва худаи дар он ҷо поида хобид, ки одамон омада чӯйро дуруст накунад.

Оҳиста-оҳиста аҳволи деҳ бад шудан гирифт. Баргҳои дарахтон зард шуда, гулҳо хазон мешуданд. Аз ташнагӣ одамон азоб мекашиданд. Ҳар касе ки ба сари ҷӯ равад, дев онро бардошта ба биёбони дур бурда мепартофт. Ба Ҳафтқалла зӯри ҳеҷ кас намерасид. Баъзе одамон манзили маконро тарк карда, аз деҳ баромада мерафтанд.

Дар ин деҳ ҳафт паҳлавон буд: номи якумаш — Якшанбепаҳлавон, номи дувумӣ — Душанбепаҳлавон, номи сеумаш — Сешанбепаҳлавон, номи чорумаш — Чоршанбепаҳлавон, номи панҷумаш

— Панҷшанбепаҳлавон, номи шашумаш — Ҷумъапаҳлавон ва номи ҳафтумаш — Шанбепаҳлавон.

Вақте ки аҳвол хеле бад шуд, Якшанбепахлавон шамшери худро аз ғилоф кашида, ба ҷанг рафт. Ў як шабу як рӯз бо дев ҷангида, дар охир мағлуб шуд. Душанбепахлавон — ду рӯз, Сешанбепахлавон — се рӯз, Чоршанбепахлавон — чор рӯз, Панҷшанбепахлавон — панҷ рӯз, Ҷумъапахлавон — шаш рӯз ва Шанбепахлавон ҳафт рӯз ҷанг карда, аммо девро мағлуб карда натавонистанд.

Дар деҳ захираи об тамои шуда, одамон, ҳайвонот, парандаҳо ба ҳалокат наздик расиданд. Дар ҳамаи вақт Одил ном подабонбачае, ки молҳои мардуми деҳро бонӣ мекард, ба модари бемораш ки «об, об»-гӯён нола мекард, гуфт:

— Модарҷон, ман ба ҷанги Ҳафткалла меравам ва ўро кушта об ёфта меорам.

— О, писарам, — гуфт кампири бечора, — ҳамаин қадар паҳлавонҳои номӣ чӣ карданд, ки ту кунӣ. Ту ро дев дар як мижа задан набуд мекунад.

— Дар ин ҷо аз ташнагӣ мурдана дар ҷанг қурбон шудан беҳтар, — гуфт Одил.

Ин писарбачаи нотарс кўлвори худро ба китф ва кордашро ба миён овехта, сахари барвақт, ҳанўз офтоб набаромада, ба сўйи кўҳ раҳсипор шуд.

Дар баромадгоҳи деҳ фароштуруке Одил ро дида пурсид, ки куҷо меравад. Одил нияти худро баён кард.

— Ту, — гуфт фароштурук, — бачаи нағзӣ, со-
ли гузашта маро аз даҳони мор халос карда будӣ.
Бояд ба ту ёрӣ расонам. Ҳафткаллро ту мағлуб
карда наметавонӣ. Барои вайро мағлуб кардан
дар кучо будани ҷони ўро доништан даркор.

— Ҷони Ҳафткала дар кучо? — пурсид
Одил.

— Ман ҳам намедонам, — афсус хӯрд фаро-
штурук. — Ту дар ҳамин ҷо ба ман интизор шав,
ман пурсида меоям, — ва зуд парида рафт.

Фароштурук ба назди кабӯтар рафта пур-
сид, ки ҷони дев дар кучояш ҳаст. Кабӯтар гуфт,
ки дар биниаш мегӯянд намедонам, дар кучои
биниаш.

Беҳтараш, аз кабк пурс. Фароштурук ба на-
зди кабк рафт. Кабк гуфт, ки дар даруни бинии
Ҳафткала кирме ҳаст, ҳамонро кушӣ, зафар
меёбӣ. «Аммо намедонам, ки онро чӣ тавр бояд
кушт. Инро, аҷаб не, мурғи даштӣ донд». Фа-
роштурук омада ҳамаи инро ба Одил нақл кард
ва гуфт, ки ў забони мурғи даштиро намедонад.
Одил ба пеши мурғи даштӣ рафта тамоми воқе-
аро гуфт ва имдод ҷуст.

— Ту, — гуфт мурғи даштӣ, — бачаи нағзӣ.
Ягон бор аз паси ҷўҷаҳои ман санг напарон-
дай. Ба ту мегӯям. Дар назди ҳо, ана, вай тах-
тасанг лонаи мўрчаҳо ҳаст. Ҳамон мўрчаҳо
дар даҳони худ заҳр доранд. Агар аз ҳамон

заҳр ба кирми бинии Ҳафткалла молӣ, кирм гаранг мешавад, сипас, онро ба берун бароварда куштан мумкин аст.

Одил ба пеши тахтасанг, ба назди мӯрчаҳо рафта, илтимос кард, ки ба ӯ барои куштани Ҳафткалла ёрӣ расонанд. Мӯрчаҳо гуфтанд:

— Мо аз ту қарздорем. Ҳар дафъа, дар вақти хӯрокхӯрӣ дар ин ҷо аз дастархони ту нонрезаи бисёре мерехт, ки мо онро чида ба хонаи худ меовардем. Акнун мо ба хизмат тайёрем. Фақат фаҳмидан даркор аст, ки хоби Ҳафткалла кай мебарад. Мо инро намедонем. Агар инро доништа биёӣ, он тарафаш кори мо. Кай хоб рафтани Ҳафткаллро сангпушт медонад.

Кофта-кофта Одил сангпуштро ҳам ёфт ва саргузашти худро ҳикоя карда, мақсадашро маълум намуд. Сангпушт гуфт:

— Майлаш, ба ту мегӯям, ту бачаи хоксору қобил астӣ. Боре ту як уқобро, ки маро бардошта бурданӣ буд, бо калтаки чӯпонии худ зада пеш карда, маро аз марг наҷот додӣ. Ба нағзӣ-нағзӣ! Ҳафткалла дар қиёми рӯз, вақте ки сояи одам дар офтоб то ҳадди охирин кӯтоҳ мешавад, хоб мекунад. Вақте ки хоби Ҳафткалла мебарад, чашмонаш калон кушода мешаванд ва аз онҳо оташ рехта меистад. Аммо вай аз бӯйи одам зуд бедор мешавад.

«Раҳмат» гуфт Одил ба сангпушт ва зуд ба назди мӯрчаҳо омада, ҳамаи гапҳои шундаашро ба онҳо баён кард.

Лашкари мӯрчаҳо шабона ба роҳ даромаданд. Пагоҳӣ онҳо ба бошишгоҳи дев наздик шуда дар қабати сангҳо пинҳон шуда хобиданд. Вақте ки нисфирӯзӣ сояҳо ниҳоят кӯтоҳ шуданду хоби Ҳафткалла бурд, онҳо дартоз омада, ба бинии дев даромадан гирифтанд.

Мӯрчаҳо ба кирми дар бинии Ҳафткалла буда, баробар часпида, захр задан гирифтанд. Дар як дақиқа кирм гаранг шуда аз ҳуш рафт. Мӯрчаҳо онро кашолакунон ба берун бароварданд ва баъди як соат ба пеши Одил оварданд.

Одил як санги дупудиро бардошта ба болои кирм партофт. Дар ҳамин вақт якбора заминро замонро ларза гирифт.

Ҳафткалла фарёдзанон меомад, аммо то назди Одил нарасида, якбора, даргирифтӣ хокистар шуда ба замин рехт.

Ғалабаи Одил ба гирду атроф паҳн шуд. Одамон, ҳайвонот, парандаҳо ва гулу дарахтон шодӣ мекарданд. Мардум зуд ҷӯйро дуруст карда, ба деҳ об оварданд.

Аз ҳамон вақт боз ҳама он деҳро Одилобод мегӯянд. Ҳар кас кори хуб кунад, номаш доимӣ мемонад.

Нағзтарин кор беморро ҳолпурсӣ кардан ва ташнаро об додан аст...

... Асад ва Самад ҳамон шаб Одилро хоб диданд.

КОРНАМОИИ КАЛТА ВА ТАВАККАЛҲОҶА

Баъди ношто, дар рӯзи дигар Асаду Самад боз ногоҳ ғайб заданд. Онҳо азми қатъӣ доштанд, ки дар ҳеҷ куҷо андармон нашуда, имрӯз то худи канал рафта мерасанд. Аммо аз нияти онҳо Калта бохабар шуда, думи худро бозӣ доронда, забони худро бароварда, ба пеш даромад. Ҳар се давон-давон то кӯчаи калон расида, дар болои суфачаи қубуре, ки аз даруни он об мегузашт, нишастанд.

Ногоҳ мошини боркаше ба назди онҳо омада истод.

Аз сарпӯши радиатор буғ мебаромад. Дари кабинаро кушода ронанда баромад ва сарпӯши пеши мошинашро кушода, моторро даст-даст карда дидан гирифт. Асаду Самад наздик омада, гардани худро ғоз барин ёзонда ба мотор чашм дӯхтанд. Охир, мотори мошинро тамошо кардан ачаб як кайфе дорад.

Ронанда одами нағз ва одат карда буд, ки дар куҷо ки мошин истад, бачаҳо зуд пайдо меша-

ванд. Бинобарон ӯ кори худро ба охир расонду аз кабина халтаи резиниро гирифта ба таги пойи бачаҳо партофта, гуфт:

— Ку, об биёред!

Самад, зуд пешдастӣ карда, халтаро гирифта, об овард.

Ронанда обро ба радиатори мошин андохта истода пурсид:

— Ба кучо меравед?

— Ба лаби канал, — ҷавоб дод Асад.

— Ба ракета шинед, бурда мемонам, — бо табассум гуфт ронанда.

Бачаҳо зуд Қалтаро бардошта ба кабинаи мошин даромаданд. Хурсандии онҳо ҳадду қанор надошт. Мошин ба роҳ даромад.

— Ракета нағз аст ё мошин? — пурсид ронанда. Асаду Самад чӣ гуфтанишонро надониста, ҳай рон ба ҳамдигар нигоҳ карданд: агар ракета нағз гӯянд, аҷаб не ронанда қаҳр карда онҳоро аз мошин фарорад. Бинобар он, Асад оҳиста гуфт:

— Мошин нағз!

— Не, росташро гӯед, шумо ронанда шуданӣ ё кайҳоннавард?

— Кайҳоннавард, — баробар овоз бароварданд бачаҳо.

— Ана, ин дигар гап, — хандид ронанда ва илова кард: — Агар шумо кайҳоннавард шавед,

маро ба ракетаи худ савор мекунед? — боз пурсид ӯ.

— Албатта.

— Бе пул?

— Ҳа, бе пул.

— Набошад, ман ҳам ҳозир аз шумо пул намегирам.

Ронанда марди хушчақчақ будаст.

Баъд аз понздаҳ дақиқа мошин истод ва ронанда бачаҳоро фуруварда гуфт:

— Ҳо, ана, ба он тараф равед, ба лаби канал мебароед. Ба ногоҳ дар канал оббозӣ накунад? Хавфнок!

— Не, оббозӣ намекунем, — ваъда доданд бачаҳо. Мошин ба роҳи худ рафт.

Асаду Самад баъди андаке роҳ рафтанд ба канал расиданд. Он як наҳри пуроби ду тарафаш сементшуда буд, ки аз тарафи офтоббаро ба тарафи офтобшин ҷорӣ мешуд.

Асаду Самад лаб-лаби канал ба муқобили ҷараёни об рафтанд гирифтанд. Дар сементи соҳили канал чизе навишта шуда буд. Бачаҳо кӯшиш карданд, ки онро хонанд. Аммо онҳо ҳанӯз ба мактаб нарафта буданд, бинобар он, ҳонда натавониста, ҳайрон-ҳайрон нигоҳ карда истоданд. Фақат Самадро модараш бо баъзе ҳарфҳо шинос карда буд.

— Ҳарфи якум «д», — гуфт Самад, — дувумаш «а», севумаш чӣ бошад?

— Севумаш «в» будагист, — таваккалан лаб кушод Асад.

— Не, — гуфт Самад, — «в» ин хел намешавад. Ҳа, ёфтам, ин ҳарфи «р».

— «Й»? — Асад ҳарфи «р»-ро гуфта наметавонист.

— «Йе» не, «ре».

— Ҳа, «йе».

— Не, «ре».

— Рост, рост, «йе».

— Не, «ре»-«ре».

Дар ин бора қариб ҳарду ҷанг карда буданд. Ногоҳ, аз рӯ ба рӯи онҳо як духтарчае, ки дар

бағалаш як банд алаф дошт, омада монд. Вай ба чанҷоли бачаҳо гӯш карда истоду ҳарфҳои дар лаби канал бударо бо овози баланд, канда-канда хонд: «Дар канал оббозӣ кардан мумкин нест!».

Бачаҳо чизе нагуфта, суп-сурх шуданд. Онҳо аз ҳарфҳоро хонда натавонистани худ дар назди духтарча хеле шарм доштанд. Духтарча алафи худро бардошта ба роҳаш рафт.

Аммо баъди чанде роҳ рафтан Асаду Самад диданд, ки як гурӯҳ бачаҳо бо ҳаёҳу дар канал оббозӣ мекунанд. Хусусан, як бачаи тамоман лучи модарзод, ки аз дигарон хурд буд, ҳунарнамой мекард.

Вай ба сараш худро ба об ҳаво медод ва аз миёнаи канал аз таги об сарашро бароварда то соҳили муқобил шино мекарду пас, ба сементи лаби канал часпида берун мебаромад ва аз он тараф низ ҳамин машқи худро такрор мекард. Дар лаби канал боз ҳамон ҳарфҳо навишта шуда буд: «Дар канал оббозӣ кардан мумкин нест!». Аммо бачаҳо дар болои калимаи «нест» лой молида буданд, ки дар ин ҳол маънӣ тамоман дигар мешуд.

Асаду Самад ба оббозии бачаҳо бо чашми ҳасад нигоҳ карда рост меистоданд. Яке аз он бачаҳо инро дида гуфт:

— Либосатонро кашед ё мурғ барин аз об метарсед магар?

— Дар канал оббозӣ кардан мумкин не, — ҷавоб дод Самад.

— Мо кори зарур дорем, — илова кард Асад.

Дар ҳамин вақт ҳамон бачаи лучи модарзод буз барин ҷаҳида омада тоқии Асадро гирифта ба канал ҳаво дод.

Дар ҳама ҷо бачаҳои шӯх, шайтон ва шум ҳастанд. Асад лаб-лаби канал давид. Аммо Калта зуд худро ба об партофту тоқиро бо даҳонаш дошта ба соҳил овард.

Ин хунари Калта ба бачаҳо хеле маъқул шуд. Онҳо ин дафъа тоқии Самадро зӯран кашида гирифта, ба рӯйи об партофтанд. Калта боз худро ба об партофту тоқиро дошта овард. Акнун бачаҳои тоқидор ҳама тоқиҳои худро ба даст гирифтанд.

Бачаи луч омада боз тоқии Асадро гирифтани шуд. Аммо Асад ўро чунон боб карда зад, ки вай ба рӯйи хок ғелида рафт. Самад гумон кард, ки ҳозир он бача бо тамоми овозаш ё гирия мекунаду дигаронро ба ёрӣ ҷеғ мезанад, ё хеста аз нав бо тамоми қувват дасту гирибон мешавад. Вале бачаи луч на гирия карду на аз нав хеста ба ҷанг тайёр шуд. Баръакс, ба рӯйи хоки гарм чанд бор ғел зада дароз кашида хобид ва қоҳ-қоҳ зада хандидан гирифт. Гӯё аз калтак хӯрдани худ хурсанд буд.

Дар айнаи ҳаёхую ханда, духтарчаи нав бо Асаду Самад рӯ ба рӯ шуда пайдо гардид. Аз афташ вай алафи худро ба хонашон монда омада буд. Бачаи лучи хоколуд зуд аз ҷояш давида хесту уқобвор аз сари духтарча тоқиашро гирифта

ба канал ҳаво дод ва Калтаро «биёр-биёр!» гуфта, тоқиро нишон додан гирифт. Аммо Калта ин дафъа якрави карда, аз ҷой намечунбид. Духтарча гирия карда давида рафту хост тоқиашро, ки ба соҳил наздик буд, ҳам шуда гирад. Вале пояш лағжида ба канал ғалтид. Духтарча як ба об ғўтиду пас, ба рӯи об баромада дасту по мезад ва фарёд мекард. Маълум буд, ки вай шино карда наметавонист.

Дар ҳамин вақт аз кучое Таваккалхоҷа пайдо шуда монд. Вай давида омада худро ба канал партофт ва духтарчаро дошта бо ду даст озод бардошту ба соҳил гузошт ва баробари ин бачаҳои шумро ҳақораткунон таҳдид мекард: «Ҳамаатонро қапида ба пўстатон коҳ ҷо мекунам!». Бачаҳо зуд гурехта рафтанд.

Баъди аз об берун баромадани духтарча Таваккалхоҷа хост, ки худаш берун барояд, аммо пояш дар лаби канал лағжида боз ба канал рафт. Лаби канал, он ҷое ки об шабу рӯз расида мегузарад, чунон лағжонак мешавад, ки ҳеҷ пой мондан мумкин нест. Бачаҳои шиновар рӯ-рӯи об то лаби канал шино карда як илоҷе карда мекоранд. Аммо одами калон ин корро карда наметавонад, чунки пойи худро дар поён, дар ҷойи ниҳоят лағжонак тиргак карда берун бояд барояд. Дар поён, ягон ҷое нест, ки кас пояшро монда худро берун кашад.

Таваккалхоҷа чанд бор кӯшиш кард, ки берун барояд, аммо ҳар дафъа аз нав ба поён ғелида ме-

рафт. Оби канал қариб то гулуяш меомад ва ӯ ба муқобили чараёни об худро ба зӯр нигоҳ медошт.

Таваккалхоҷа дар вазъияти барои ҳудаш танг ва барои дигарҳо хандаовар монда буд. Асаду Самад, ки аз дур ин ҳолатро тамошо мекарданд, наздик омаданд. Таваккалхоҷа онҳоро дида зуд шинохт, хост ба онҳо як-ду гапи обдоре занад. Аммо зуд фаҳмид, ки, агар бачаҳоро коҳиш кунад, аҳволи ӯро аз будаи бадтар қарданашон мумкин аст.

Масалан, ҳозир, агар ба сару рӯяш бо лой, тухми харбуза ва помидори пӯсида зананд, ӯ чӣ қор қарда метавонист? Бинобар он ба тавалло даромад.

— Писарҳои нағз, ба ман ёрӣ диҳед.

— Чӣ хел ёрӣ диҳем? — Асаду Самад дар ҳақиқат чӣ қор қарданашонро наметавонистанд. Ба Таваккалхоҷа раҳми онҳо меомад. Охир, вай одами нағз будаст: духтарчаро халос қард.

— Биёед, дастатонро ба ман диҳед. Ҳарчи ҳам бошад, мадад мешавад, — гуфт ӯ.

Асад давида рафта, дасташро ба Таваккалхоҷа дароз қард. Аммо Таваккалхоҷа натавонист ба ромада тавонист, балки қариб Асадро ҳам ба даруни канал қашида буд.

Таваккалхоҷа, барои андак сабук шудан куртаашро қашида ба берун ҳаво дод ва аз бачаҳо хоҳиш қард, ки аз ягон ҷо арғамчин ё шохи дарахт ёфта биёранд.

Асаду Самад, барои ёфтани шохи дарахт ба тарафи бедзоре, ки аз инҷо дуртар буд, дави-

данд. Лаб-лаби канал як мӯйсафеди харсавор омад. Ин Асадбобо буд.

Таваккалхоҷа намедонист аз ин мӯйсафед худро чӣ хел пинҳон қунад. Хушбахтона, дар ин вақт рӯрӯи об як косаи тарбуз, ки тоза тарошида хӯрда буданд, омада монд. Ӯ косаи тарбузро ба сараш пӯшида, то пеши биниаш худро ба об ғўтонд. Мӯйсафед надида гузашта рафт.

Аз байн чанд дақиқаи интизорӣ, ки ҳар кадомаш барои Таваккалхоҷа соат барин тӯл мекашид, гузашт.

Ниҳоят, Асаду Самад як шохро кашола карда, омаданд ва як тарафи онро ба канал партофтанд. Таваккалхоҷа онро бо ду дасташ маҳкам дошт. Бачаҳо аз берун тарафи дигари шохро доштанд. Аммо бечора Таваккалхоҷа боз худро ба берун бароварда наметавонист. Баъди он ки кашмакаши бисёре натиҷа надод, Самад гуфт:

— Амак, дар тарафи боғ одамон ҳастанд, чегзада биёем-чӣ?

— Не, ин ҳеч мумкин не.

— Охир, зӯри мо намерасад, — илова кард Асад.

— Як дам гиреду поятонро тиргак карда маҳкам доред, ман берун мебароям.

Бачаҳо қомати худро рост карда, нафаси озоде кашиданд ва баъд ҳар ду аз шох саҳт дошта, тамоми вазни худро ба қафо партофтанд. Ҳатто, Қалта ҳам аз асли мақсад пай бурда, аз дома-

ни Асад ба қафо мекашид. Ин вазъият афсонаи машхури

«Шалғам»-ро ба хотир меовард. Таваккалхоҷа гӯё шалғам буд, ки аз замин канда гирифта наметавонистанд.

«Ҳа, маҳкам доред, полвонҳо!» — ҳарсосзانون бачаҳоро далер мекард ӯ. Вай қариб аз об баромада буд, ки боз пояш лағжиду бо тамоми қувват бачаҳоро ба сӯи худ кашид. Асаду Самад агар шохро сар намедоданд, ба канал фууромада мерафтанд. Таваккалхоҷа аз нав бо тахтапушти худ ба об афтид. Дар айнаи ин гирудор тоқии Асад аз сараш ба об ғалтида, монанди заврақча шино карда рафт. Онро ҳеҷ кас надид.

Ана, дар ҳамин вақт он чи Таваккалхоҷа метарсид, рӯй дод. Аспсавор аз кадом тараф омада мондани миробро ҳеҷ кас надониста монд. Мироб аввал бо тамоми овоз қоҳ-қоҳ зада хандид ва сипас бо чиддият гуфт:

— Таваккалхоҷа, ин чи бемазагӣ! Ба ҷойи он ки бачаҳоро аз лаби канал пеш кунӣ, то оббозӣ нақунанд, худат намуна нишон медиҳӣ-а! Ба кӯр асо карда дар ҳама ҷо навишта мондаанд: «Дар канал оббозӣ кардан мумкин нест!». Чашми мироб ногоҳ ба лавҳа афтод, ки дар он калимаи «нест»-ро бо лой пӯшонда пинҳон кардаанд ва акнун ҳама меҳонд: «Дар канал оббозӣ кардан мумкин».

— Ин ҳам ихтирои ту-мӣ? — пурсид мироб аз Таваккалоҷа лавҳаро нишон дода.

— Ман, ман духтарчаро халос кардам. Вай ба канал афтодааст...., — аз шарм суп-сурх шуда, базӯр овоз баровард Таваккалхоҷа.

— Ту, ҳатто, дурӯғро ростнамо ҳам карда, гуфта наметавонӣ. Роҳравон хобат бурда, ба канал афтидагистӣ. Кучост духтарча? Ту аввал ҳисоби худатро меёфтӣ, беҳтар мешуд. Ба худат туппа бурида наметавонию магар ба дигарон угробуриро ёд додани ҳастӣ?

— Ман гапи ростро мегӯям. Бовар накунед, ана, аз ин бачаҳо пурсед.

— Амаки Таваккалхоҷа рост мегӯянд.

— Агар ин кас намебуданд, духтарча мумкин ҳалок мешуд.

— Асаду Самад паси ҳам суханони Таваккалхоҷаро тасдиқ карданд.

— Ҳоло медали «Барои наҷот додани ғарқшудагон»-ро умедвор ҳастам, гӯй? Хайр, духтарча кучост?

— Вай кайҳо рафт, — ҷавоб доданд бачаҳо.

— Набошад, ту чаро намебарой? — ба Таваккалхоҷа муроҷиат кард мироб.

— Аз ин ҷо баромада намешавад, — нимғурма овоз баровард Таваккалхоҷа.

— Ин тавр бошад, — гуфт мироб, — ман рафта ба Ҳасани Ҳангома хабар медиҳам, омада ба ту дасти ёрӣ дароз кунад.

— Аз номатон мегардам, оқсақол, — ба тавалло даромад Таваккалхоҷа, ин ҳодисаро вай

муттаҳам нафаҳмад. Набошад, ба якто, даҳто ҳамроҳ карда, паҳн мекунад.

— Агар як палави гӯшти қоқи пухта диҳӣ, ба касе намегӯям, шарт гузошт мироб.

— Албатта. Як палав не, даҳ палав ман қарздор, — хурсандона ваъда дод Таваккалхоҷа. Дар дили ӯ умед пайдо шуд, ки «мироб одами нағз аст, мумкин ин сирро пинҳон дорад».

— Бечора Таваккалхоҷа, ҳар рӯз ба сари ту як фалокат меояд, — гуён аз асп фуромад мироб.

Мироб ба лаби канал омада гуфт:

— Аввал, ана вай хатти дар он тараф навиштаре шуста тоза кун.

Таваккалхоҷа рафта аз болои лавҳа лойро шуст.

— Акнун онро бо овози баланд хон, ки ин бачаҳо ҳам шунаванд.

— «Дар канал оббозӣ кардан мумкин нест!», — хонд Таваккалхоҷа.

— Акнун дастатро ба ман деҳ, — мироб ҳам шуда дасташро дароз кард. Азбаски пойи Таваккалхоҷа ба ҳеҷ қучо тиргак намешуд, вайро чун ҷуволи пурбори ба об ғалтида мироб бо як азобе аз канал кашида баровард.

— Раҳмат! — изҳори ташаккур кард Таваккалхоҷа.

Мироб хандида-хандида ба аспи худ савор шуда рафт. Таваккалхоҷа куртаи худро пӯшида чашмонашро песонда ба Асаду Самад рӯ овард.

— Ҳардуятон умуман, фалокат ҳастед. Дар кучое ки бо шумо вохӯрам, як ҳодиса нашуда на-мемонад. Дар воқеъ пойи маро баста гурехтагӣ ҳар дуи шумо не? — ӯ бо ду дасташ якбора ҳам аз гӯши Асаду ҳам аз гӯши Самад дошт. — Духтар-чаро ҳам ба об тела додагӣ шумоҳо!

— Тавба кардем, амакҷон! — баробар ба та-валло даромаданд бачаҳо. — Духтарча худаш ғалтид. Бачаҳо тоқии маро ҳам ба об партоф-танд.

— Хайр, — гуфт гӯши Асаду Самадро сар дода Таваккалхоҷа. — Акнун тамом. Агар ин воқеаро ба касе нагӯед, аз гуноҳатон гузаштам. Ғайр аз ин яктогӣ бедона ҳам медиҳам.

— Аз ростӣ? — пурсиданд бачаҳо.

— Гапи мард якто! — хитоб кард Таваккал-хоҷа.

Бачаҳо шартро қабул намуданд ва аз хурсан-дӣ гум шудани тоқиро ҳам фаромӯш карданд.

— Кай бедонаро медиҳед? — беқаророна пурсид Самад.

— Ҳамин шаб дом мемонам. Кӯркӯрак, ки омад, бедона ҳам меояд. Ба даст, ки афтод, аз они шумо. Мо намедонем, ки Таваккалхоҷа ба аҳдаш вафо мекунад ё не. Чунки ӯ дар умраш ҳанӯз ягон бор дом монда, бедона надоштааст. Ҳарчи бошад ҳам, ба гапи Таваккалхоҷа барин як марди чилу панҷсола бовар накардан мум-кин нест.

ОВОЗА. ТАШВИШ. ВОҲИМА

Овоза аввал ба ҳаяҷон, сипас ба ташвиш ва баъд ба воҳима мубаддал мешавад. Одамоне ҳастанд, ки асли воқеаро дуруст нафаҳмида, аробаи хушку холиро гирифта мегурезанд ва гирду атрофро аз мағал пур мекунанд.

Бисёр вақт сабабгори овоза, ташвиш ва ваҳму воҳима бачаҳо мешаванд.

Баъди он ки духтарча ба канал ғалтид, кампире аз бачаҳои ҳаросон гурехта истода пурсид:

— Чӣ гап шуд, чӣ гап шуд?

— Духтарча дар канал ғарқ шуд,— ҷавоб дод бачае. Кампир «оҳ, чӣ фалокат, чӣ рӯзи сахт!» – гӯён дар қояш нишаста монд. Як марди велосипедсавор сабаби нолаи кампирро пурсиду аз воқеа огоҳ шуда, ба мағозаи дар сари роҳ буда хабар дод:

— Медонед, дар канал як бача ғарқ шудааст...

Ин хабарро як марди воҳимачӣ ба чойхона рафта, ба ранги дигар баён кард:

— Ҳозир хабар омад, ки як бачаро қушта, ба канал партофтаанд.

Ҳамин тавр, баъди ним соат қасе намонд, ки ин хабарро нашунида бошад. Дар деҳ чанд сол боз чунин воҳима паҳн нашуда буд.

Ҳамаи падару модарон дар ҷустуҷӯи фарзандони худ шуданд.

Бо ранги парида модари Асад ба назди модари Самад рафт. Онҳо зуд ба ҷустуҷӯи фарзандо-

ни худ шитофтанд. Дар даҳ дақиқа аз ҳавлиҳои Боботоҳир то тағи Шоҳтут ҳама чиро дида баромаданд. Аз бачаҳо нишоне набуд. Дили модаронро гургон тала мекарданд.

Ана, дар ҳамин асно посбони об дар сари дарғот тоқии Асадро аз канал дошта, дар ин бора бо телефон ба идораи колхоз хабар дод.

Дар сари дарғот одамони бисёре тоқиро даст ба даст гирифта, гӯё аз он сирру асрори бузурге-ро кашф кардан меҳостанд.

Баъд аз пурсуҷӯии бисёре маълум шуд, ки Асад ва Самад ном бачаҳо гум шудаанд. Воҳима то рафт калон мешуд.

Телефонҳо беист занг мезаданд.

Тракторчиҳо моторро хомӯш карда, ба сари
вот мебароманд.

Магазинчиҳо савдори бас карда, ба гуфтугӯи
одамон гӯш мекарданд.

Муҳосибу ҳисобчиҳо ҷутзаниро қатъ карда,
ба рӯйи ҳамдигар нигоҳ мекарданд.

Велосипед, мотосикл ва мошинҳои боркашу
сабукрав ба тарафи канал мешитофтанд.

Шиноварҳои номвар чун ғаввосон худро ба
канал мепартофтанд.

Чойхона ва ошхонаҳо дар як нафас аз одам
холӣ шуданд.

Радиоузели колхоз консерти нисфирӯзиро
қатъ карда, пайи ҳам такрор мекард: «Асад ва Са-
мад ном писарчаҳои шашсола гум шудаанд. Дар
куҷое, ки онҳоро бинед, зуд ба идораи колхоз ха-
бар диҳед». Диктор либос ва нишонаҳои дигари
Асаду Самадро як-як номбар мекард.

Раиси колхоз ба ноҳия телефон карда, илти-
мос менамуд, ки ягон соат оби каналро хушк ку-
нанд:

«Ба тахмин фалокате рӯй додагӣ барин».

Таваккалхоча ин хабарро вақте шунид, ки
ба бошишгоҳи бригадаи худашон наздик раси-
да буд. Ё аввал завқ карда хандид. «Бигзор, хуб
кофта азоб кашанд, пас ёфта, нағзакак ҷазо ме-
диҳанд. Ҳо, шайтонҳои дупо, имшаб падару мода-
ронатон аз шумо қасоси маро мегиранд». Лекин
боз фикр кард: «Баъди омадани ман ба канал
даромада, дар ҳақиқат, фарқ шуда бошанд-чӣ?».

«Онҳоро охирин бор кай дида будӣ?», — гуфта тафтиш кунанд-чӣ?»

— Таваккалхоҷа, туро Худо зад! — бо овози баланд гуфт ӯ худ ба худ ва тоқиашро ба даст гирифта ба тарафи идораи колхоз давид, вай, ҳатто, дар давидан аз як бачаи велосипедсавор, ки бо тамоми қувват пой мезад, пеш гузашт. Бача бошад, аз ақибмони худ шарм дошта, зӯр зада ба Таваккалхоҷа расид. Ҳар дуи онҳо гӯё мусобиқа мекарда бошанд, ҳаракат мекарданд, ки аз ҳамдигар пеш гузаранд.

Як одами калон бо як бача баробар давиданаш, дар ҳақиқат, хандаовар буд.

— Таваккалхоҷа девона шудааст, девона шудааст, — гуфт Ҳасани Ҳангома ин манзараро дида.

Роҳгузарҳо ангушти ҳайрат ба лаб мебурданд. Баъди чанд дақиқа овозаи нав паҳн шуд: Таваккалхоча девона шуда, аз паси велосипед, мотосикл, мошин ва сағу гурбаю муш медавидааст. Овозачиҳо бе воҳима гап зада наметавонанд.

КАЙФ — КАЙФИ АСАДУ САМАД

Асаду Самад, ки аз ҳамаи ин гирудор хабаре надоштанд, дар наздикии бунгоҳи насоси оббарорӣ ниҳоят хурсанд буданд. Онҳо нақшаи чандӯзаи худро ба амал бароварда, муайян карда буданд, ки об аз қучо меомадааст.

Дар воқеъ об аз қучо меояд?

Баъди он ки Таваккалхоча бо бачаҳо аҳду паймон басту куртаашро хуб тоб дода хушк карда пӯшид, Асаду Самад лаб-лаби канал боз хеле роҳ рафта, ба як иморати калон рӯ ба рӯ шуданд. Аз даруни иморат садои мураттаби чархҳои азамати мошин ба гӯш мерасид. Ба воситаи се қубури калон, аз тағи ин бино об мавҷ зада баромада, ба канал қорӣ мешуд. Дигар ба он тараф роҳ набуд.

— Ана, об аз қучо меомадааст! — хитоб кард Асад.

Бунгоҳ обро аз қучо меёфта бошад? — ҳайрон шуда пурсид Самад.

— Ин маълум, — гуфт Самад. — Баъде ки дар зимистон барфу борон меборад, вай онҳоро ҳам карда мемонаду сипас, чун ҳаво гарм ша-

вад, ба канал пуф карда бароварда фиристодан мегирад.

Аз ин кашфиёт ҳардуяшон хурсанд шуданд. Акнун вақти ба хона баргаштан ҳам шуда буд. Асаду Самад, дар он ҷое ки чанде пеш духтарча ғарқ шуда буд, ба як гурӯҳ бачаҳои либосҳои озодаю сафед пӯшида вохӯрданд. Инҳо тарбиятгирандагони боғчаи бачагони колхоз буданд, ки ба тамошо мерафтанд. Як зани қоматбаланди зебоне онҳоро ба гирди худ ҷамъ карда, суол меод:

— Кӣ меғӯяд, об аз кучо меояд?

Асаду Самад ин суолро шунида монданд: «Об аз кучо меояд?»

— Не, мо аз ҳавз мегирем.

— Сари об — канал.

— Об аз борон пайдо мешавад.

— Не, аз барф.

— Ёфтам, ёфтам, аз ях.

Бачаҳо, чунон ки дар зимистон зоғчаҳо баробар овоз мебароранд, ҷавоб медоданд.

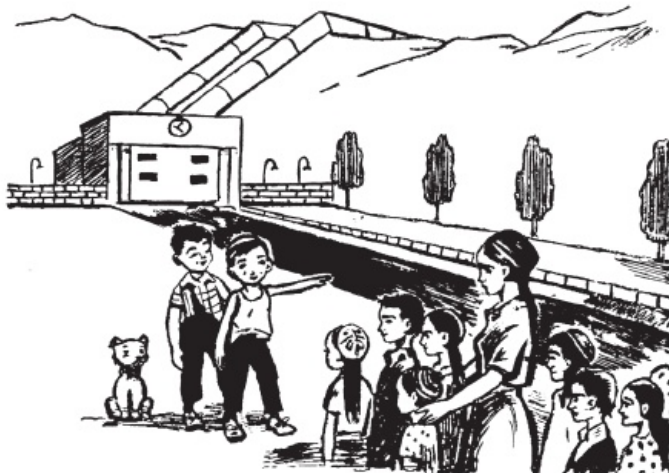
Мураббияи онҳо сари худро ҷунбонда бо табассуми ширин ҷавобҳоро рад мекард. Баъди он ки бачаҳо андак хомӯш шуданд, Асад ҷуръат карда ба мураббия рӯ овард:

— Мумкин аст, ки ман ҷавоб диҳам?

— Майлаш, — гуфт мураббия, ба тарафи Асад нигоҳ карда.

Дар як нафас ҳамаи бачаҳо хомӯш шуданд.

— Об аз таги бунгоҳи насос мебарояд.

— Бунгоҳ барфу боронро дар зимистон ҷамъ карда мемонад, — илова кард Самад.

Дигар бачаҳо ба донишмандии Асаду Самад ҷоиш шуда, ба онҳо бо чашми ҳасад нигоҳ мекарданд. Мураббия бошад, боз як табассум карду лаб кушод:

— Имсол бисёрии шумо ба мактаб меравед ва кам-кам сирру асрори табиат, аз он ҷумла аз кучо омадани обро ҳам мефаҳмед.

Овози мотосикл охири суханони мураббияро бурид. Ҳама ба тарафи мотосикл нигоҳ карданд. Мотосикл омада дар назди онҳо истод ва аз он пеш аз ҳама Таваккалхоча фуномада, фарёд кард:

— Ура! Ёфтем, ёфтем!

Дар як дақиқа Асаду Самадро озод бардошта, ба заврақчаи мотосикл савор карданд ва худӣ Таваккалхоҷа аз пушти мотосиклрон ҷой гирифт. Мотосикл зуд ба роҳ даромад. Агар Калта ҷаққонӣ карда аз бағали Асад қапида савор намешуд, маҷбур буд, пиёда ба хона равад.

— Ёфтем, ёфтем! — ба ҳар каси рӯ ба рӯ шуда фарёд мекард Таваккалхоҷа. Асаду Самад ҳам чӣ будани гапро нафаҳмида, дод мезаданд:

— Ёфтем, ёфтем!

Дар сари роҳ Таваккалхоҷа Ҳасани Ҳанго-маро дида, боз забонашро бароварда масҳара кард.

Дар пеши мағоза ва ҷойхона одамон ба онҳо қарсақ заданд. Асаду Самад гумон мекарданд, ки то ин вақт аз кучо омадани обро касе наметонисту инро бори аввал онҳо ёфтанд. Бинобар ин, ҳама хурсанданд. Охир, қаҳрамонҳоро ҳамин тавр пешвоз мегиранд.

Баҷаҳои кӯча рост истода мегуфтанд:

— Кайф — кайфи Асаду Самад! Телефонҳо аз занг задан боз истоданд.

Мотори тракторҳо аз нав ба кор даромаданд.

Магазинчиҳо аз нав ба пушти пештахта гузаштанд.

Муҳосибу ҳисобчиҳо боз ҷақар-чуқур ба ҷутзанӣ сар карданд.

Шиноварҳо аз канал баромада, либосҳои худро пӯшиданд.

Радиои колхоз боз ба концерт додан сар кард.

Модари Асад модари Самадро оғӯш карда, оҳи сабук кашид. Раиси колхоз аз нав ба ноҳия телефон карда, масъалаи хушк кардани оби каналро бекор кунонд.

Овоза, ташвиш, воҳима ба охир расид.

Ҳама хурсанд буданд. Фақат Асаду Самад ба-рои худсарона ба ҷойҳои дур рафтанишон аз па-дару модарони худ ҷазои саҳт гирифтанд.

Баъди як ҳафтаи ин воқеа, дар арафаи соли нави таҳсил дар газетаи «Пионери Тоҷикистон» як хабарчае чоп шуд. Дар он Маҳбуба ном дух-тарча, воқеаи дар канал ғарқ шудани худро баён карда, чунин навишта буд: «Амаки Таваккалхоча, ба шумо раҳмати калон. Ман имсол ба синфи дувум ба хондан меравам. Шумо одами хеле-хеле нағз будаед. Маро аз марг начот додед. Дар ҷаво-баш ваъда медиҳам, ки фақат бо баҳои «5» меҳо-нам. Ба хонаи мо ба меҳмонӣ биёед. Мо дар деҳи Бедзор зиндагӣ мекунем.

Бо салом, Азизова Маҳбуба».

Ин сатрҳоро хонда дар чашмони Таваккал-хоча ашк пайдо шуд. Бори якум ӯ номи худро дар газета меҳонд. Акнун Ҳасани Ҳангома ҳақ надо-рад, ки ӯро масҳара кунанд!

Мундариҷа

Моҳи асад.....	3
Дев, шайтон ё чин?.....	18
Хоҳиш, хориш ва нолиш	25
Дар душоҳ	29
Овезоншавӣ	34
Афсонаи об	43
Корнамоии калта ва таваккалхоҷа.....	52
Овоза. Ташвиш. Воҳима	66
Кайф — кайфи асаду самад.....	70

Аминчон Шукӯҳӣ

ОБ АЗ КУЧО МЕОЯД?

Мухаррир — Малика Меликова

Мусахҳеҳ — Меҳрӣ Саидова

Мухаррири техникӣ — Начмиддин Зайниддинов

Тарроҳ — Ҷосимхуҷа Назаров

Китобчаи мазкур бо кумаки мардуми Амрико бознашр шудааст, ки он аз тариқи Оҷонсии ИМА оид ба рушди байналмилалӣ (USAID) расонида мешавад. Мазмун ва мундариҷаи китобча маҳсули муаллиф буда, метавонад бо нуқтаи назари USAID ва Ҳукумати ИМА мувофиқат накунад.

Китобча ройгон паҳн мегардад.

Ба чоп 03.08.2018 имзо шуд. Андозаи 60×84 1/16.

Қоғази офсет. Чопи офсет. Чузъи чопӣ 4,75.

Адади нашр 5500 нусха. Супориши № 103/2018.

Муассисаи нашриявии «Маориф»-и

Вазорати маориф ва илми Ҷумҳурии Тоҷикистон.

734024, ш. Душанбе, кӯчаи Аҳмади Дониш, 50.

Тел.: 222-14-66. E-mail: najmiddin64@mail.ru

Китоб дар матбааи ҶДММ «Полиграф групп» чоп шудааст.

Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, к. Хувайдуллоев, 113.

e-mail: info@polygraph-group.tj | www.polygraph-group.tj

Китобча ройгон паҳн мегардад.

